

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

Kraków, dnia 8 marca 2024 r.

Poz. 1798

UCHWAŁA NR LXX/783/2024 RADY GMINY WIELKA WIEŚ

z dnia 27 lutego 2024 roku

w sprawie przyjęcia „Programu Polityki Senioralnej Gminy Wielka Wieś na lata 2024-2030”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (t.j.: Dz.U. z 2023r., poz. 40, z późn. zm.) i art. 17 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (t.j.: Dz.U. z 2023r., poz. 901, z późn. zm.), Rada Gminy Wielka Wieś uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Politykę Senioralną Gminy Wielka Wieś” na lata 2024-2030”, w brzmieniu stanowiącym Załącznik 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Małopolskiego.

Zastępca Przewodniczącego Rady Gminy Wielka Wieś

Ryszard Tekiela

Załącznik do Uchwały Nr LXX/783/2024
Rady Gminy Wielka Wieś z dnia 27 lutego 2024 roku

POLITYKA SENIORALNA GMINY WIELKA WIEŚ

Program opracowany na zlecenie Gminy Wielka
Wieś

Jacek Kwiatkowski

Fundacja Małopolska Izba Samorządowa

Spis treści

I. Wprowadzenie do Programu	2
1. Wstęp.....	2
2. Charakterystyka dokumentu Gminnej Polityki Senioralnej.....	3
3. Uwarunkowania formalno-prawne Gminnej Polityki Senioralnej	5
4. Podstawy teoretyczne Programu	7
5. Metodologia opracowania Programu	8
II. Program Polityki Senioralnej Gminy Wielka Wieś - diagnoza.....	10
1. Wprowadzenie.....	10
2. Diagnoza sytuacji osób starszych w Gminie Wielka Wieś.....	11
1. Analiza statystyczna	11
2. Analizy jakościowe	19
III. Program Polityki Senioralnej Gminy Wielka Wieś - agenda.....	21
1. Polityki publiczne – ujęcie definicyjne	21
2. Cele i sposoby wsparcia społecznego osób starszych	22
3. Agenda wdrożeniowa Programu	25
A. Obszar I. BEZPIECZEŃSTWO EKONOMICZNE	25
B. Obszar II. ZDROWIE	27
C. Obszar III: OPIEKA W MIEJSCU ZAMIESZKANIA	28
D. Obszar IV: BEZPIECZEŃSTWO W ŚRODOWISKU ZAMIESZKANIA	30
E. Obszar V: CZAS WOLNY	31
F. Obszar VI: EDUKACJA	33
4. Organizacja realizacji Programu	35
5. Analiza ryzyk/zagrożeń/trendów.....	36
Spis rysunków.....	38
Spis tabel.....	38

I. Wprowadzenie do Programu

1. Wstęp.

Gminna Polityka Senioralna to odpowiedź społeczności lokalnej na wyzwania, które są pochodną dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości. Jej realizacja wynika z uwarunkowań demograficznych, społecznych i ekonomicznych, w jakich znajdują się wszystkie wspólnoty lokalne. Konieczność jej opracowania wynika:

- wprost ze zjawisk demograficznych, polegających na stopniowym wydłużaniu się cyklu życia człowieka obserwowanym w ostatnich 30-40 latach,
- osiągnięć medycyny, co przejawia się stopniowym wydłużaniem liczby lat życia człowieka w zdrowiu i relatywnie dobrej kondycji fizycznej i psychicznej
- z coraz większej skali zagrożeń cywilizacyjnych (m.in. zmiany klimatyczne, choroby cywilizacyjne, osłabienie ciągłości i zastępowalności pokoleniowej itp.).

Jednocześnie na konieczność objęcia tej grupy systemowym zainteresowaniem i wsparciem wpływa również to, że osoby starsze coraz dłużej są samodzielne i niezależne, bardzo często pozostają samotne oraz prowadzą wyodrębnione gospodarstwa domowe do późnej starości, charakteryzują się zdecydowanie większą świadomością swoich potrzeb i aspiracji, a dzięki temu - stanowią niezwykle istotną grupę uczestników życia publicznego i rynkowego. Gminny Program Polityki Senioralnej to propozycja systemowego, holistycznego i długookresowego podejścia do rozpoznawania i realizacji różnicowanych potrzeb osób starszych w gminie.

Niniejszy dokument jest jednym z pierwszych – modelowych - tego typu dokumentów w zakresie polityk publicznych, opracowanych w zgodzie z najlepszymi standardami wiedzy i podejścia interdyscyplinarnego do zagadnień starości, starzenia się i funkcjonalnego rozumienia miejsca i roli osób starszych w społeczności lokalnej gminy. Dokument ten ma charakter ekspercko – partycypacyjny, gdyż jego zakres merytoryczny jest pochodną wpraw pracy, doświadczeń oraz dorobku naukowego ekspertek i ekspertów świata nauki, administracji publicznej i praktyki, skupionych w Komisji Ekspertów ds. Osób Starszych działającej przy Rzeczniku Praw Obywatelskich, w drugiej zaś kolejności – pochodną realnych uwarunkowań lokalnych oraz faktycznych potrzeb i aspiracji osób starszych i działających na ich rzecz oraz w ich imieniu różnych podmiotów i środowisk społecznych i zawodowych. Cały dokument jest wynikiem dopasowania „Modelu: System wsparcia osób starszych w środowisku zamieszkania”, opracowanego przez Komisję Ekspertów ds. Osób Starszych przy RPO pod kierunkiem prof. dr hab. Barbary Szatur-Jaworskiej i prof. dr hab. Piotra Błędowskiego do uwarunkowań lokalnych Gminy Wielka Wieś (województwo małopolskie). Opracowanie niniejsze jest próbą przetarcia szlaków w ramach projektowania użytecznej, systemowej, efektywnej i wynikającej z faktycznych potrzeb długofalowej i kompleksowej lokalnej (gminnej) polityki publicznej skoncentrowanej na wsparciu osób starszych, ich bliskich i środowiska senioralnego jako wyrazu szacunku, poszanowania godności osób starszych i zapewnienia im warunków do długiego i bezpiecznego życia w swoim środowisku, uwzględniającej całe spektrum składające się na jakość życia seniorów, koordynowanej na poziomie samorządu lokalnego. Dokument ma więc charakter pilotażowego wypracowania i wdrożenia metodologii implementacji Modelu w ramach konkretnych uwarunkowań społecznych, czasowo-przestrzennych, kulturowych, organizacyjnych i funkcjonalno-organizacyjnych.

Dokument Gminnej Polityki Senioralnej dla Gminy Wielka Wieś opracowany został przez Zespół konsultantów Fundacji Małopolska Izba Samorządowa pod kierunkiem Jacka Kwiatkowskiego, v-ce prezesa Zarządu i członka Komisji Ekspertów ds. Osób Starszych przy Rzeczniku Prawa Obywatelskich, przy ścisłej współpracy z Urzędem Gminy Wielka Wieś oraz Gminnym Ośrodkiem Kultury i Sportu w Wielkiej Wsi Dokument składa się z następujących części:

- Wprowadzenie teoretyczne do Gminnej Polityki Senioralnej jako polityki publicznej samorządu lokalnego
- Diagnoza sytuacji seniorów w Gminie Wielka Wieś
- Agenda wdrożeniowa Gminnej Polityki Senioralnej dla Gminy Wielka Wieś.

2. Charakterystyka dokumentu Gminnej Polityki Senioralnej.

Pomimo zachodzących od lat zmian demograficznych w Polsce oraz w strukturze demograficznej Polek i Polaków, polityka senioralna nie została jeszcze należycie doceniona w postaci stosownych aktów prawnych. Gminna Polityka Senioralna jest obecnie przedsięwzięciem fakultatywnym, zależnym od uświadamiania sobie przez władze samorządowe (JST) faktu zachodzących zmian cywilizacyjnych i samej istoty procesów demograficznych danej wspólnoty lokalnej. Gminna polityka senioralna powstaje obecnie w wyniku uświadomienia sobie siły jaką w społeczności lokalnej reprezentują seniorzy, a także ich potrzeb i konieczności uregulowania wsparcia oferowanego bardzo często ad hoc bez należytego rozeznania ogromnego zróżnicowania wewnątrz populacji osób w wieku senioralnym. Gminna Polityka Senioralna jako wyraz polityki publicznej lub dokumentu wdrożeniowego nie ma obecnie wypracowanych standardów dotyczących jej opracowania i implementacji. Specyfika problematyki i wewnętrzne zróżnicowanie grupy społecznej określanej mianem „seniorzy” lub „osoby starsze”, wymusza zupełnie inne podejście metodologiczne, choć z metodologii pracy nad strategiami rozwoju można czerpać inspiracje co do struktury podejmowanych działań służących do opracowania i wdrożenia Gminnej Polityki Senioralnej.

Gminna Polityka Senioralna powinna mieć charakter holistycznego, systemowego, długofalowego i realnego oraz możliwe w jak największym stopniu praktycznego dokumentu wdrożeniowego, wynikającego z wieloaspektowej analizy zjawisk i diagnozy sytuacji osób starszych w gminie. Uwzględnia więc całe spektrum skomplikowania materii wiedzy o osobach starszych oraz ich specyficznych potrzebach, problemach, barierach i aspiracjach życiowych. Przyjmując, że seniorem staje się w okolicach 60-65 roku życia i zważywszy na fakt, że w 2020 r. przeciętne trwanie życia mężczyzn wynosiło 72,6 lat, a kobiet 80,7 lat, to widać wyraźnie, jak trudne jest przyjęcie ustandaryzowanych (jednolitych) rozwiązań. Mamy bowiem do czynienia z dużą grupą osób w wieku senioralnym, które są bardzo aktywne, w dobrej kondycji, a już na emeryturze, oraz z wcale nie mniejszą grupą seniorów, którzy żyją zdecydowanie dłużej niż przeciętne wskazania statystyczne w różnej kondycji zdrowotnej i psycho-fizycznej oraz sytuacji osobistej (rodzinnej, ekonomicznej itp.). Biorąc to pod uwagę, jasne staje się, że nie jest możliwe, a tym bardziej skuteczne i uczciwe takie samo traktowanie osób w wieku 65 lat i pow. 80 lat. Z tego powodu dokument porusza również zagadnienia braku dedykowanych starszym niż przeciętnie i najbardziej potrzebującym seniorom programów lokalnych, regionalnych i centralnych, które swymi działaniami wspierają szczególnie osoby niesamodzielne lub z ograniczoną samodzielnością, samotne, schorowane, w gorszej niż przeciętna sytuacji ekonomicznej, żyjące w trudnych sytuacjach rodzinnych, w kryzysie ubóstwa czy nawet bezdomności itp. Podkreślony jest też fakt braku systemowego wsparcia dla tych osób starszych,

których z różnych powodów (czy to formalnych, czy to osobistych) nie obejmuje system opieki społecznej. Istotne przy tym jest uświadomienie, że grupa społeczna nazywana „seniorami” jest wewnątrznie zróżnicowana ze względu na wiek, stan zdrowia, miejsce zamieszkania, sytuację rodzinną itd. To wymusza, by prowadzona polityka na rzecz osób starszych w gminie nie naruszała godności ludzkiej oraz zapewniała równość i poszanowanie praw człowieka i obywatela, a przy tym była powszechna, dostępna, równa, zindywidualizowana, skuteczna, adekwatna i racjonalna. Dlatego w projektowaniu polityki publicznej, jaką jest Gminny Program Senioralny, ważne jest choćby to, że przyjmuje się za dogmat konieczność rozróżnienia działań dla tzw. wczesnych seniorów (III wiek) i późnych seniorów (IV wiek).

W związku z tym, aby faktycznie móc realizować działania na rzecz seniorów w gminie, konieczne staje się diametralnie inne niż dotychczas podejście. Zaznaczyć przy tym trzeba, że owo nowe podejście nie jest budowane w trybie odrzucania dotychczasowych działań, praktyk i doświadczeń, ale proponuje ono systemowe, holistyczne, równościowe i popytowe (wynikające z potrzeb potencjalnych odbiorców) podejście do polityki publicznej JST skierowanej do seniorów.

Aby tak się stało, Gminna Polityka Senioralna powinna spełniać kilka fundamentalnych warunków:

- Podejmowane w jej ramach działania muszą wynikać z **rzetelnych, miarodajnych i kompleksowych analiz** sytuacji osób starszych w gminie, wykonanych zgodnie z **zasadą terytorializacji** (czyli fizycznych miejsc koncentracji tych zjawisk) i **dywersyfikacji** populacji osób starszych m.in. ze względu na wiek, typy ograniczeń, potrzeb, rodzaje i charakter problemów, aspiracji życiowych;
- Podejmowane działania mają być **adekwatne do potrzeb** osób starszych, czyli wynikać z przeprowadzonych analiz ilościowo-jakościowych oraz z wiedzy eksperckiej dotyczącej problematyki starości i procesów starzenia się oraz ich wpływu na jakość życia;
- Konieczne jest i jedynie zasadne zastosowanie **podejścia popytowego** (propozycje konkretnych rozwiązań implementacyjnych wynikają z realnie istniejących potrzeb osób starszych i wiedzy w tym zakresie pozyskanej wprost od seniorów, ich opiekunów i innych podmiotów zajmujących się problematyką osób starszych w gminie);
- Realizacja takiej polityki musi mieć **praktyczny i skoncentrowany na priorytetach** wymiar;
- Musi być przygotowana i wdrażana w sposób **partycypacyjny**, czyli z rzeczywistym udziałem przedstawicieli wszystkich grup i środowisk osób starszych w gminie wyodrębnionych i zidentyfikowanych co do potrzeb, jak również z udziałem tych wszystkich grup i podmiotów, które życiowo, profesjonalnie i zawodowo zajmują się problematyką osób starszych, w tym również sfery nauki i biznesu, szczególnie społecznego (etycznego);
- Opracowanie jej musi mieć **wymiar strategiczny**, co oznacza projektowanie długookresowej sekwencji czasowej działań, wynikającej z projekcji trendów zmian demograficznych, lokalnych uwarunkowań (społecznych, ekonomicznych itp.) i w korelacji z analizą ryzyka, zagrożeń, wyzwań w zakresie zjawisk demograficznych na poziomie lokalnym.

Reasumując, Gminny Program Polityki Senioralnej musi wynikać z rzetelnych analiz i diagnoz całej grupy mieszkańców gminy w wieku senioralnym oraz ich opiekunów, rodzin, środowiska społecznego (sąsiedzi, grupy społeczne itp.). Program taki, opracowany na podstawie faktycznych (popartych dowodami) wniosków, musi mieć praktyczny charakter, spełniać funkcję koordynującą różne podmioty i środowiska działające na rzecz osób starszych, a zatem musi być wieloaspektowy, interdyscyplinarny, a jednocześnie adekwatny, racjonalny, wykonalny i zindywidualizowany.

3. Uwarunkowania formalno-prawne Gminnej Polityki Senioralnej

Wytyczne i zalecenia dla opracowania i wdrożenia Gminnej Polityki Senioralnej znaleźć można w wielu źródłach prawa krajowego, unijnego oraz międzynarodowego. Poniższy przegląd dokumentów nie stanowi wyczerpującego katalogu, a jedynie wskazuje te o najistotniejszym znaczeniu. Katalog ten z pewnością może być poszerzony o inne regulacje, a na pewno będzie się zmieniał w czasie w wyniku normowania nowych obszarów problemowych dotyczących osób starszych oraz ich praw.

Wybrane dokumenty prawa międzynarodowego.

- Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ)
  - „Powszechna Deklaracja Praw Człowieka” (z 10 grudnia 1948 roku)
  - Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 46/91 „Zasady działania na rzecz osób starszych”
  - „Międzynarodowy Plan Działań w sprawie Starzenia się” (Wiedeń 1982 r. i Madryt 2002 r.)
  - „Regionalna Strategia Wdrażania Międzynarodowego Planu Działania w sprawie Starzenia się (Berlin 2002 r.)
  - Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych (ONZ, 1966 r.)
- Rada Europy
  - Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Rzym, 4 listopada 1950 r.)
  - Europejska Karta Społeczna (1961 r.)
  - Zrewidowana Europejska Karta Społeczna (1996 r.)
  - Europejska Konwencja o zabezpieczeniu społecznym (1977 r.)
  - Konwencja o prawach człowieka i biomedycynie, z protokołami dodatkowymi (1997 r.)
  - Konwencja przeciwko handlowi organami ludzkimi (2015 r.)
  - Rekomendacja CM/Rec(2014)2 Komitetu Ministrów dla Państw członkowskich w sprawie promocji praw osób starszych (przyjęta przez Komitet Ministrów w dniu 19 lutego 2014 roku podczas 1192 posiedzenia Komitetu Delegatów Ministrów)
- Unia Europejska
  - Traktat o Unii Europejskiej
  - Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
  - Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej
  - Zielona Księga w sprawie starzenia się „Wspieranie solidarności i odpowiedzialności między pokoleniami”, 27 stycznia 2021 r. (COM/2021/50 final)
  - Europejski filar praw socjalny przyjęty przez Radę Unii Europejskiej na szczycie w Porto w dniach 7-8 maja 2021 r.

Wybrane dokumenty prawa krajowego

- Źródła prawa powszechnie obowiązującego
  - Konstytucja RP

- Ustawa z dnia 11 września 2015 r o osobach starszych (Dz.U. 2015 z dnia 26.10.2015 r poz.1705)
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40 i 572)
- Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 1526)
- Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 2094)
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1876 i 2369 oraz z 2021 r. poz. 794 i 803)
- Ustawa z dnia 25 października 1991 r o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U. z 2020 r. poz.194)
- Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. z 2020 r. poz.295)
- Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz.U.2019 poz.1696)
- Ustawa z dnia z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. Nr 123, poz. 776, z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2021 r., poz. 423 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2021, poz. 291 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz. U. z 2017 r. poz. 1368 oraz z 2018 r. poz. 1076, 1544, 1629 i 1669)
- Ustawa z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz. U. z 2017 r. poz. 1318 i 1524 oraz z 2018 r. poz. 1115 i 1515).
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U z 2022 r poz. 2561 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 826)
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 511, 1000 i 1076)
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2020 r. poz. 1057)
- Ustawa z dnia 5 sierpnia 2022 r o ekonomii społecznej (Dz. U. 2022 poz. 1812, Dz. U. 2023 poz. 1287 i 1429)
- Ustawa z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2023 poz.1693).

Krajowe dokumenty programowe

- Rządowy program na rzecz osób starszych (Uchwała nr 161 Rady Ministrów z dnia 26 października 2018 r. w sprawie przyjęcia dokumentu Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. BEZPIECZEŃSTWO – UCZESTNICTWO – SOLIDARNOŚĆ).

Powyżej wymienione dokumenty nie wyczerpują pełnego zbioru aktów i dokumentów, lecz jedynie są próbą wskazania, jak złożona jest problematyka określająca sytuację osób starszych w Polsce.

4. Podstawy teoretyczne Programu

Podstawą teoretyczną dla Programu Gminnej Polityki Senioralnej jest „**Model wsparcia społecznego osób starszych w środowisku zamieszkania**”. Został on opracowany w 2017 r. przez Komisję Ekspertów ds. Osób Starszych, działającą przy Rzeczniku Praw Obywatelskich pod kierunkiem prof. Barbary Szatur-Jaworskiej. Dokument powstał w wyniku analiz demograficznych, prawnych, na podstawie wiedzy z dziedziny ekonomii, nauk społecznych, medycznych itp. oraz różnorodnych badań i specjalistycznych publikacji. Dokument ten ma charakter holistycznego, systemowego, kontekstowego i horyzontalnego podejścia do problematyki osób starszych oraz ich potrzeb, możliwości, barier rozwojowych i aspiracji życiowych.

Model opisuje zbiór usystematyzowanych rekomendacji działań, jakie mogą i powinny być podjęte przez władze lokalne i ponadlokalne oraz różne systemy podmiotów specjalistycznych, a także sferę nauki, edukacji, kultury, społeczeństwa obywatelskiego, biznesu, parafie i związki wyznaniowe oraz wspólnoty sąsiedzkie na rzecz wsparcia osób starszych w godnym życiu i realizacji ich zindywidualizowanych potrzeb jednostkowych oraz zbiorowych, jak również na rzecz wsparcia ich rodzin (bliskich, opiekunów) w świadczeniu pomocy osobom starszym.

Główne założenia Modelu wynikają z przyjętego tytułu, który odnosi się do takich pojęć, jak:

- wsparcie społeczne
- osoby starsze
- środowisko zamieszkania.

Wsparcie społeczne jest kategorią polityki społecznej. Definiowane jest ono najczęściej jako dostarczanie jednostce, która doświadcza jakiegoś rodzaju trudności, zasobów emocjonalnych, informacyjnych albo rzeczowych (materialnych) przez innych ludzi, środowiska, organizacje, instytucje itp.

Osoby starsze – to kategoria społeczna i demograficzna, o niezwykle zróżnicowanym podejściu definicyjnym. Chodzi tu o różnice ze względu na wiek, płeć, miejsce zamieszkania, warunki bytowe, stan zdrowia, tryb życia, uwarunkowania ekonomiczne, kulturowe, personalne itp. To zróżnicowanie podejść rodzi wiele problemów natury diagnostycznej, planistycznej i implementacyjnej. W przypadku Polski za osoby starsze uważa się te, które ukończyły 60 rok życia.

Środowisko zamieszkania – to fizyczne miejsce przebywania, życia osoby starszej, spełniające warunki poczucia bezpieczeństwa (w każdym możliwym znaczeniu), godności, poszanowania własności, intymności, samorealizacji, dostępności do systemów wsparcia i opieki, zachowania relacji i sieci powiązań interpersonalnych (rodzina, znajomi, sąsiedzi).

Opracowany Model dotyczy poziomu samorządu lokalnego – gminy, powiatu. Uwzględnia partycypacyjny i sieciowy charakter opracowania i wdrażania dokumentu lokalnej polityki senioralnej. Oznacza to, że dokument programowy powstaje w wyniku zaangażowania szerokiej reprezentacji społeczności lokalnej, jej grup, środowisk oraz instytucji i podmiotów (w tym edukacyjnych, społecznych, kultury, biznesu), a odpowiedzialnym w zakresie jego wdrożenia jest samorząd lokalny. Pełni on też rolę koordynacyjną w zakresie implementacji programu, jak również usługodawczą

(poprzez jednostki podległe i zależne od samorządu lokalnego). Model obejmuje działania na rzecz całego spektrum seniorów w społeczności lokalnej (czyli uwzględniających wszelkie kryteria różnicujące wewnętrznie populację seniorów w społeczności).

Realizacja działań programowych wg Modelu odbywa się w wymiarach:

- materialnym,
- organizacyjnym,
- społecznym.

Działania na rzecz osób starszych podejmowane w w/w wymiarach, muszą obejmować następujące obszary życia, potrzeb, usług:

- bezpieczeństwo ekonomiczne
- zdrowie
- opieka
- bezpieczeństwo w środowisku zamieszkania
- czas wolny
- edukacja
- mieszkalnictwo.

„Model wsparcia społecznego osób starszych w środowisku ich zamieszkania” zawiera opis propozycji działań, jakie w gminie można i należy podjąć na rzecz społecznego wsparcia osób starszych. Działania te powinny dotyczyć każdego obszaru życia osoby starszej, a ich konstrukcja (celowość, treść, zasady i warunki ich realizacji) musi odnosić się do wszystkich w/w wymienionych wymiarów życia osoby starszej. Dodać przy tym należy, że użycie pojęcia wsparcie społeczne w nazwie Modelu niewolno odnosić wyłącznie do zawężonego rozumienia jako realizacji świadczeń socjalnych w ramach lokalnej polityki społecznej; owo **wsparcie społeczne dotyczy budowania, umacniania i rozwijania więzów lokalnych w skali mikro, czyli rodzina, przyjaciele, sąsiedzi, wspartych przez lokalne środowiska obywatelsko-wolontarystyczne, a te z kolei wsparte być powinny przez świadczące profesjonalne usługi podmioty publiczne i prywatne**. Wszystko to koordynowane powinno być w zgodzie z zasadą subsydiarności (pomocniczości) przez władze lokalne, wspierane przez wyższe szczeble podziału kompetencji administracji publicznej w Polsce. Istotne przy tym jest zwrócenie uwagi na elastyczne korzystanie ze wskazanych w Modelu działań. Ostateczny obraz lokalnej polityki senioralnej uzależniony musi być od lokalnych i ponadlokalnych warunków społecznych, demograficznych, ekonomicznych itd. Jednakże polityka taka ma być odważna i odporna na zagrożenia, czyli nie może być uszyta na miarę teraźniejszych ograniczeń, ale musi kreować nowe rozwiązania, służące realnej i odczuwalnej poprawie jakości życia seniorów i ich najbliższych (rodzin, opiekunów).

5. Metodologia opracowania Programu

Program Gminnej Polityki Senioralnej wynika z koncepcji przyjętej w „Modelu wsparcia społecznego osób starszych w ich miejscu zamieszkania”. Stopień skomplikowania i zindywidualizowania podejścia do problematyki senioralnej w społecznościach lokalnych wymaga bardzo systematycznego i wyważonego podejścia, czego efektem ma być Program, który odnosi się wprost do **zdiagnozowanych problemów, wyzwań i potrzeb populacji seniorów w gminie** z uwzględnieniem zróżnicowań wewnątrz populacji osób starszych zamieszkujących gminę obecnie i w przyszłości (w perspektywie np.10.letniej). Program będzie tylko wtedy efektywny i użyteczny, jeśli **jego część**

implementacyjna wynikać będzie wprost z przeprowadzonej diagnozy sytuacji osób starszych w gminie i na jej podstawie **zawierać będzie schemat działań realizacyjnych** na rzecz osób starszych w gminie, który to schemat działań dopasowany jest do aktualnej i antycypowanej sytuacji seniorów, w tym trendów demograficznych, społecznych, ekonomicznych. Proponowane w Programie działania mają nie tylko charakter teraźniejszej interwencji, ale również umożliwiają szybką i skuteczną reakcję w razie pojawienia się nowych zjawisk. Przyjęte w Programie działania powinny być zróżnicowane w zależności od wyodrębnionych na etapie diagnozy typów problemów/potrzeb określonych grup/skupisk osób starszych w gminie. Program zawiera części diagnostyczną i wdrożeniową. Ze względu na jego charakter programowy, kierunkowej polityki publicznej, nie zawiera schematu finansowania (budżetowania); ten bowiem przeniesiony jest na poziom Wieloletnich Planów Finansowych (WPF) i rocznych budżetów gminy/powiatu oraz innych źródeł finansowania publicznego (budżet regionalny, budżet państwa, programu i fundusze europejskie, międzynarodowe itp.). W finansowaniu realizacji Programu można też wykorzystać schemat rozszerzony, opracowany jako model montażu finansowego - partnerską partycypację w finansowaniu kosztów realizacji programu przez wszystkich zaangażowanych w jego realizację partnerów w zależności od zadań i ich zakresu.

Celem nadrzędnym przyjęcia i wdrażania Programu w gminie jest **udzielanie seniorom w miejscu ich zamieszkania systemowego wsparcia o charakterze lokalnym, środowiskowym i profesjonalnym z uwzględnieniem indywidualnych uwarunkowań osób starszych, ich stanu zdrowia i zdolności psychofizycznych oraz sytuacji środowiskowej, w tym rodzinnej.**

Program Gminnej Polityki Senioralnej zawiera następujące elementy:

- diagnoza sytuacji osób starszych w gminie (wraz z projekcją trendów),
- zestaw obszarów i działań wdrożeniowych (w układzie matrycowym z opisem objaśniającym i spodziewanymi efektami, które mogą stać się źródłem dla opracowania metodologii i narzędzi do ewaluacji okresowej Programu),
- organizacja realizacji Programu,
- analiza ryzyk/zagrożeń/trendów.

Przesłanką metodologiczną dla opracowania takiego programu jest jego praktyczny i adekwatny do faktycznej sytuacji osób starszych w gminie charakter.

Metodologia pracy nad programem i później jego wdrażaniem skoncentrowana jest na zasadach:

- kompetencji (wiedza i doświadczenie w zakresie polityki społecznej i ekonomicznej w obszarze problematyki osób starszych)
- równości (dostępu, praw, podmiotów, jednostek)
- partnerstwa (zakłada współpracę, łączenie potencjałów, zaufanie, dążenie do realizacji idei dobra wspólnego)
- partycypacji (jednolite zasady dla wszystkich zainteresowanych problematyką poszukiwania rozwiązań)
- wkładu (merytorycznego, finansowego, organizacyjnego, technicznego)
- sieciowości (realizacja opiera się o struktury niehierarchiczne)
- koncentracji (w szczególności na: priorytetach, efektach w wymiarze indywidualnych korzyści osób starszych w gminie, dobru wspólnym).

Metodologia prac nad Programem polega na partycypacyjno-eksperymentalnym, jak również zindywidualizowanym i systemowym oraz holistycznym podejściu do problematyki osób starszych

- ich potrzeb oraz aspiracji zarówno w dziedzinie materialnych, bytowych, społecznych, zdrowotnych, edukacyjnych, kulturowych uwarunkowań godnego ich życia.

II. Program Polityki Senioralnej Gminy Wielka Wieś - diagnoza

1. Wprowadzenie.

Kluczem dla opracowania i realizowania Gminnej Polityki Senioralnej jest wiedza o osobach starszych w gminie. Niestety, w Polsce mamy do czynienia z poważnym brakiem rzetelnych i adekwatnych informacji o osobach starszych, w tym w szczególności o strukturze tej grupy społecznej, jej cechach demograficznych, ekonomicznych, o warunkach życia (w tym o kwestiach lokalowych, architektonicznych itp.), o stanie zdrowia i stopniu (nie)samodzielności, o potrzebach (w tym opiekuńczych) oraz o koncentracji zjawisk związanych z osobami w wieku senioralnym na obszarze gminy. Trudno mówić, a tym bardziej realizować jakiegokolwiek działania na rzecz osób starszych bez wiedzy o cechach seniorów i zjawiskach ich dotyczących w skali całej społeczności lokalnej. Znajomość tych zjawisk nie tylko na poziomie ogólnym, ale przede wszystkim na poziomie szczegółowym, wręcz jednostkowym, jest warunkiem skutecznych i adekwatnych do potrzeb działań na rzecz seniorów i ich rodzin oraz całego środowiska w wymiarze lokalnym. Gminna polityka senioralna jest częścią szeroko rozumianej lokalnej polityki społecznej. Ta, by mogła przynosić zamierzone skutki związane z rozwiązywaniem faktycznych problemów, wspomaganie najbardziej potrzebujących w rozwiązywaniu ich problemów oraz przeciwdziałaniem negatywnym zjawiskom społecznym o różnym pochodzeniu, musi być wynikiem diagnozy, przygotowanej na podstawie rzetelnych, adekwatnych, powtarzalnych, sprawdzalnych i konkretnie adresowanych danych (informacji). Praktyka analityczna (m.in. GUS) nie uwzględnia zróżnicowania kategorii danych opisujących sytuację osób starszych w Polsce w układzie gmin. Brak też metodologii zbierania informacji (danych) na poziomie sołectw/miejscowości. Braki te ewidentnie osłabiają możliwości realizacji rzeczywistych, a nie tylko zgłaszanych potrzeb każdej grupy społecznej w ramach wspólnoty lokalnej, w tym także grupy seniorów.

Gminna Polityka Senioralna zawiera kompleks działań dopasowanych do zdiagnozowanych potrzeb. Kompleks tych działań odnosi się do każdego wymiaru życia osoby starszej, jak również uwzględnia potrzeby ich rodzin, opiekunów oraz środowiska życia osób starszych w gminie. Działania te uwzględniają zróżnicowanie potrzeb osób starszych w gminie w zależności od ich sytuacji osobistej, rodzinnej, bytowej zdrowotnej, ekonomicznej, społecznej, fazy życia, stopnia sprawności itp. Polityka ta uwzględnia synergię (współpracę i współodpowiedzialność) różnych podmiotów i środowisk lokalnych skoncentrowanych na realizację potrzeb osób starszych w gminie, jak również na zapewnienie wysokiej jakości ich życia.

Program Polityki Senioralnej Gminy Wielka Wieś został opracowany na podstawie:

- analiz statystycznych,
- badań własnych,
- zasobów wiedzy i opracowań Biura Rzecznika Praw Obywatelskich i Komisji Ekspertów ds. Osób Starszych przy Rzeczniku Praw Obywatelskich,

- doświadczeń z realizacji Modelu LOWE (Lokalnych Ośrodków Wiedzy i Edukacji) -Gmina Wielka Wieś była beneficjentem grantu na utworzenie i realizację LOWE przy Szkole Podstawowej w Białym Kościele w ramach I edycji Projektu Fundacji Małopolska Izba Samorządowa finansowanego ze środków Unii Europejskiej w latach 2017-2018 oraz była partnerem Fundacji Małopolska Izba Samorządowa w realizacji II edycji projektu LOWE w latach 2019-2022,
- kwerendy danych statystycznych i programowych Gminy Wielka Wieś
- raportu rzecznika Praw Obywatelskich pt.: „System wsparcia osób starszych w środowisku ich zamieszkania. Propozycja modelu oraz wyniki badania antydyskryminacyjnego” wydane na 30.lecie RPO w Polsce, Warszawa 2017 r.,
- kwerendy dobrych praktyk (polskich i zagranicznych) w zakresie systemów wsparcia osób starszych.

2. Diagnoza sytuacji osób starszych w Gminie Wielka Wieś.

Niniejszy rozdział zawiera poglądowe dane statystyczne i wyniki badań własnych związane z jakością życia osób starszych w Gminie Wielka Wieś. Prezentowane dane pochodzą generalnie z dwóch źródeł informacji:

- ogólna statystyka krajowa (GUS) i regionalna (BDL)
- dane własne Urzędu Gminy Wielka Wieś,
- badania ankietowe seniorów Gminy Wielka Wieś,
- konsultacje społeczne założeń Programu.

1. Analiza statystyczna

Urząd Gminy Wielka Wieś gromadzi dane dotyczące ewidencji ludności, które w pewnym stopniu mogą obrazować terytorialne skupiska problemów i potrzeb osób starszych w Gminie. Nie pokazują one jednak koncentracji problemowej (np. kwestie zdrowotne, sprawności, potrzeb opiekuńczych itp.) na określonym terenie tak, by można dokonać delimitacji problemów osób starszych i dzięki temu lepiej, celniej adresować najodpowiedniejsze formy wsparcia. Posiadanie takiej szczegółowej wiedzy o sytuacji osób starszych i skupiskach problemów/potrzeb przyczynia się do bardziej trafionego działania w zidentyfikowane potrzeby oraz pozwala na racjonalne gospodarowanie zasobami, co przy organizacji dostarczania oferty wsparcia na poziomie gminy w odniesieniu do zidentyfikowanych potrzeb może przyczynić się do zwiększenia wolumenu osób objętych wsparciem oraz do objęcia nim najbardziej potrzebujących (w najtrudniejszej sytuacji osobistej, zdrowotnej, rodzinnej itp.).

Podstawowe dane o sytuacji osób starszych w Gminie Wielka Wieś zebrane na podstawie dostępnych źródeł zaprezentowane zostały w zestawieniach poniżej.

1. Ludność i demografia

Tabela 1. Ludność Gminy Wielka Wieś

Lata	2020	2021	2022	2023
Liczba mieszkańców	15 240	15 780	16 450	16 500

Oprac. własne na podstawie danych GUS

Gmina Wielka Wieś od lat jest atrakcyjnym miejscem zamieszkania, co przyciąga nowych mieszkańców głównie z Krakowa. Przekłada się to na fakt, iż systematycznie rośnie liczba mieszkańców Gminy. Z danych własnych Urzędu Gminy Wielka Wieś na podstawie ewidencji ludności wynika, że w okresie od 2020 r. do końca 2023 r. najwięcej mieszkańców mieszkało w Modlnicy (w 2020 r. 2131 osób, a w 2023 r. 2698 osób) i Modlniczce (1823 osoby w 2020 r. i 2130 osób w 2023 r.), natomiast najmniejsza liczba mieszkańców zameldowana jest w Prądniku Korzkiewskim (264 osoby w 2020 r. i 259 osób w 2023 r.).

Tabele poniżej pokazują zestawienia liczby mieszkańców w okresie 2020 - 2023.

Tabela 2 Mieszkańcy Gminy wielka Wieś w podziale na sołectwa w okresie 2020-2023.

MIEJSCOWOŚĆ	Stan na dzień			
	31.12.2020	30.11.2021	31.12.2022	31.12.2023
BĘBŁO	1304	1345	1361	1372
BĘDKOWICE	568	574	577	575
BIAŁY KOŚCIÓŁ	1075	1075	1108	1126
CZAJOWICE	627	626	642	637
GIEBUŁTÓW	1449	1486	1533	1562
MODLNICA	2131	2268	2519	2698
MODLNICZKA	1823	1902	2025	2130
PRĄDNIK KORZKIEWSKI	264	263	266	259
SZYCE	521	534	531	565
TOMASZOWICE	1026	1070	1166	1248
WIELKA WIEŚ	1388	1424	1469	1489
WIERZCHOWIE	490	488	518	534
SUMA	12666	13055	13715	14195

Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Wielka Wieś

Z danych ewidencji ludności Urzędu Gminy Wielka Wieś pozyskać można informacje o liczbie osób w wieku senioralnym zameldowanych w poszczególnych miejscowościach (sołectwach) Gminy. Prezentowane poniżej tabele pokazują podział osób starszych ze względu na płeć i miejsce zameldowania. Pamiętać przy tym należy, że miejsce zameldowania może się różnić z faktycznym

miejszem zamieszkania, czego żadna statystyka oficjalna nie rejestruje, chociaż zgodnie z obowiązującymi przepisami, w ciągu 30 dni od chwili przybycia do miejsca zamieszkania każdy obywatel RP (i cudzoziemiec również) zobowiązany jest dokonać aktu zameldowania na pobyt stały lub czasowy. Z punktu widzenia skuteczności, efektywności i racjonalności Gminnego Programu Polityki Senioralnej może być przydatne uchwycenie w statystyce kwestii tego, jaka część osób starszych jest zameldowana na terenie Gminy, ale z różnych powodów (osobistych, rodzinnych, opiekuńczych itp.) czasowo przebywa na innym terenie.

Tabela 3 Liczba osób starszych w podziale na płeć i miejsce zameldowania w Gminie Wielka Wieś

stan na dzień	31.12.2020			31.12.2021			31.12.2022			31.12.2023		
	>60 kobiety	>65 mężczyźni	suma	>60 kobiety	>65 mężczyźni	suma	>60 kobiety	>65 mężczyźni	suma	>60 kobiety	>65 mężczyźni	suma
BĘBŁO	170	81	251	182	91	273	188	91	279	189	96	285
BĘDKOWICE	72	42	114	74	45	119	78	47	125	80	47	127
BIAŁY KOŚCIÓŁ	140	82	222	145	80	225	143	82	225	140	80	220
CZAJOWICE	83	47	130	84	48	132	84	52	136	82	55	137
GIEBUŁTÓW	171	88	259	177	90	267	179	94	273	182	101	283
MODLNICZKA	170	97	267	170	109	279	178	118	296	191	124	315
MODLNICA	173	92	265	174	92	266	181	101	282	182	104	286
PRĄDNIK KORZKIEWSKI	30	20	50	31	21	52	32	21	53	31	19	50
SZYCE	55	31	86	57	28	85	59	31	90	64	30	94
TOMASZOWICE	107	54	161	111	57	168	113	62	175	118	69	187
WIELKA WIEŚ	153	91	244	161	93	254	166	106	272	177	113	290
WIERZCHOWIE	56	19	75	54	20	74	51	21	72	53	19	72
SUMA	1380	744	2124	1420	774	2194	1452	826	2278	1489	857	2346

Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Wielka Wieś

W tabeli powyżej kolorem pomarańczowym zaznaczono te miejscowości, w których zameldowanych było najwięcej osób starszych. Z zestawienia wynika, że koncentracja osób starszych w Gminie dotyczy następujących miejscowości:

- Modlniczka
- Bębło
- Modlnica
- Giebułtów
- Wielka Wieś.

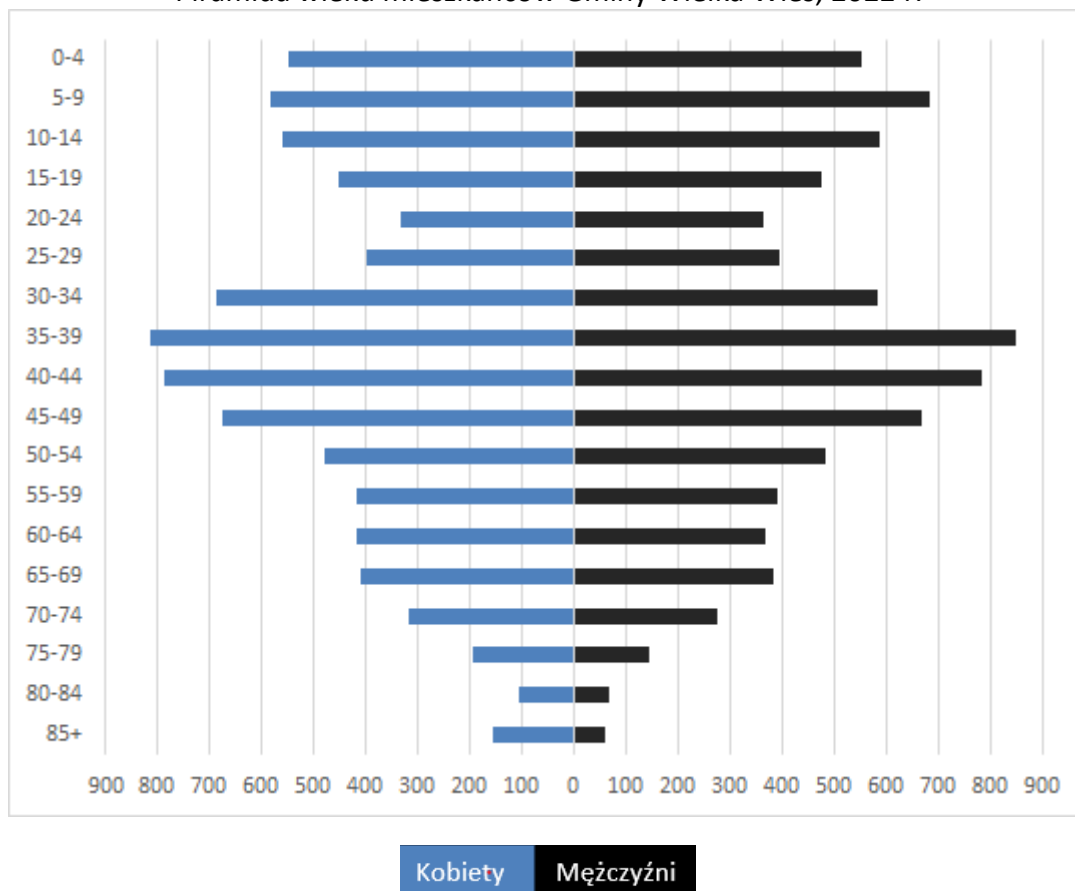
Koncentracja ta wskazuje tylko na to, że w tych miejscowościach zameldowanych jest najwięcej w skali całej Gminy osób starszych i tam mogą występować skupiska najpilniejszych potrzeb związanych z różnymi formami wsparcia. Prawdziwość tej hipotezy można sprawdzić wyłącznie dokonując prognozy demograficznej dla tych obszarów (estymacja trendu) oraz przede wszystkim wykonując badanie jakościowe potrzeb i problemów seniorów, szczególnie w tych miejscowościach, w których już teraz zameldowanych jest najwięcej osób w wieku senioralnym. W 2022 roku ludność w wieku poprodukcyjnym w Gminie wynosiła 2531 osób, co stanowiło 15,4% ogółu mieszkańców Gminy i 4% ludności w wieku poprodukcyjnym całego Powiatu Krakowskiego.

Poniższy wykres pokazuje strukturę wiekową mieszkańców Gminy.

Rysunek 1 Struktura wieku mieszkańców Gminy Wielka Wieś

Piramida wieku mieszkańców Gminy Wielka Wieś, 2022 r.

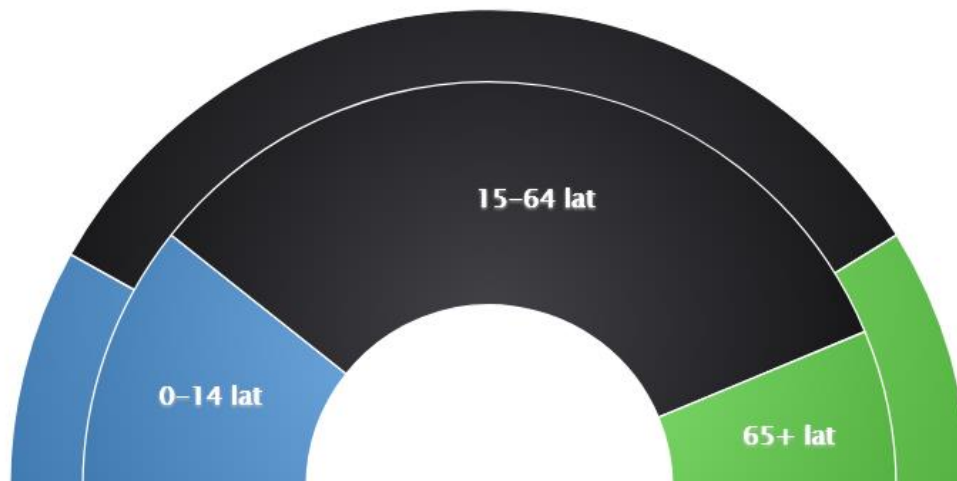
Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jak widać z powyższego wykresu, największą grupę w wieku senioralnym stanowią zarówno kobiety, jak i mężczyźni w przedziale 60-69 lat (łącznie 751 mężczyzn i 827 kobiet). Są to najczęściej osoby samodzielne, aktywne, w dużej mierze w stosunkowo dobrej kondycji zdrowotnej, co nie oznacza, że nie wymagające wsparcia. Wykres pokazuje, że zasadniczą grupę seniorów w Gminie Wielka Wieś stanowią osoby zaliczane do tzw. Grupy seniorów III wieku. Jednakże w Gminie żyje wcale nie mała grupa seniorów tzw. IV wieku, a w tej grupie kobiety stanowią większość. Obie te grupy mają zdecydowanie inne potrzeby związane ze stanem swego zdrowia, sytuacją rodzinną, materialną, bytową itp. Najczęściej grupa seniorów IV wieku nie jest w działaniach programowych dostrzegana i pozostawiona albo najbliższej rodzinie, albo samej sobie. W 2022 roku ludność w wieku powyżej 65 r.ż. stanowiła niemal 13% ogółu mieszkańców Gminy Wielka Wieś. Z czego kobiety w tym przedziale wiekowym stanowiły 14,2% kobiet zamieszkujących na terenie gminy, a mężczyźni – 11,5% ogółu mężczyzn.

Rysunek 2. Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Wielka Wieś w kategoriach wiekowych

Biologiczne grupy wieku – Gmina Wielka Wieś, 2022

(Źródło: GUS)

www.polskawliczbach.pl

Wskaźnik obciążenia demograficznego dla Gminy Wielka Wieś jest relatywnie niski – wynosi on 25,7 osób w wieku poprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym (ten sam wskaźnik dla Małopolski wyniósł w 2022 r. 35, a dla całej Polski – 38,2). Prognozy demograficzne Głównego Urzędu Statystycznego pokazują, że w skali całego kraju w 2030 r. 53,3% gospodarstw jednoosobowych będzie prowadzonych przez osoby w wieku co najmniej 65 lat, w tym 17,3% przez osoby w wieku 80 lat i więcej. Oznacza to konieczność zdecydowanie szerszego spojrzenia na problematykę jakości życia osób starszych i kompleksowe podejście do systemów wsparcia realizujących co najmniej podstawowe potrzeby życiowe tej grupy osób. Dotyczy to również Gminy Wielka Wieś, choć – jak wskazują obecne dane statystyczne – w nieco mniejszym stopniu, gdyż Gmina charakteryzuje się jednym z najniższych wskaźników średniego wieku mieszkańców w całej Małopolsce.

2. Dostępność usług społecznych

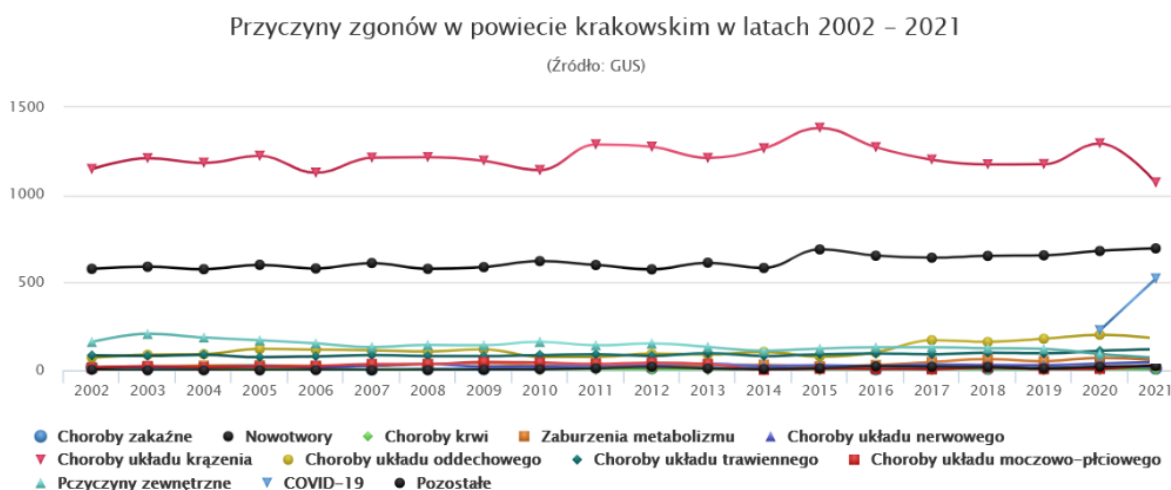
W tej kategorii ze względu na potrzeby osób w wieku senioralnym analizowane są następujące kategorie:

- Ochrona zdrowia
- Pomoc społeczna
- Kultura, sport, rekreacja
- Inne.

Dostępność do usług ochrony zdrowia

Wg danych GUS w 2022 r. na terenie Gminy funkcjonowało 7 przychodni zdrowia. Na jedną przychodnię przypada 2 350 osób. Dane oficjalne nie podają liczby lekarzy i pielęgniarek dostępnych w POZ-ach na terenie Gminy oraz ich specjalizacji. Sytuacja Gminy jest lepsza od innych podobnych JST, gdyż Gmina Wielka Wieś graniczy bezpośrednio z Krakowem, co umożliwia większy dostęp do usług medycznych wysokiej jakości. Jednakże ta sytuacja jest z pozoru tylko łatwiejsza, szczególnie dla osób starszych, dodatkowo obciążonych problemami zdrowotnymi. W 2022 roku według danych GUS w Gminie Wielka Wieś udzielono 3,9 porad podstawowej opieki zdrowotnej 1 mieszkańcowi (dla porównania w skali powiatu krakowskiego wskaźnik ten wynosi 5,2 porady na 1 mieszkańca). Oznacza to, że dostępność usług ochrony zdrowia w Gminie Wielka Wieś jest statystycznie niższa niż średnia dla całego powiatu, co tym bardziej może być odczuwane przez osoby starsze mające najczęściej problemy z poruszaniem się oraz często wykluczone transportowo. Oznaczać to też może, że jakaś część usług zdrowotnych realizowana jest przez placówki w Krakowie – bliskość, jakość, renoma, a także bezpośredni transport komunikacją zbiorową (w tym aglomeracyjną) mogą tu mieć istotne znaczenie dla wysokości miary wskaźnika liczby porad przypadającej statystycznie na jednego mieszkańca Gminy.

Rysunek 3 Przyczyny zgonów w powiecie krakowskim

Najczęstszym powodem zgonów są choroby układu krążenia i nowotworowe. Choroby układu krążenia stanowią 34,5% wszystkich zgonów rejestrowanych w Gminie; ich udział w zgonach ogółem jest niższy niż dla województwa i na zbliżonym poziomie jak w całej Polsce. Choroby nowotworowe mają udział we wszystkich zgonach ogółem na poziomie 22,4% i jest to poziom wyższy niż w całym województwie oraz w skali Polski. Trzecim najczęstszym powodem zgonów w Gminie Wielka Wieś są choroby układu oddechowego – stanowią one 5,9% wszystkich zgonów i znow są wyższe od średniej dla Małopolski i całego kraju.

W okresie trwania pandemii, w latach 2020-2021, COVID stał się trzecią najczęstszą przyczyną zgonów w powiecie krakowskim.

Przytoczone tu dane powinny stać się inspiracją do projektowania działań w ramach Gminnej Polityki Senioralnej w zakresie profilaktyki i lepszej dostępności starszych mieszkańców Gminy do specjalistycznej opieki medycznej.

Dostępność do usług pomocy społecznej

W Gminie Wielka Wieś działa Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (GOPS). Na koniec 2022 roku w GOPS pracowało 18 osób, z czego 6 osób to pracownicy socjalni, 1 osoba to asystent rodziny, a 11 osób to pozostali pracownicy. Ponadto 5 osób świadczyło usługi opiekuńcze na podstawie umowy zlecenie. Na terenie Gminy nie funkcjonują kluby integracji społecznej, domy pomocy społecznej oraz ośrodki interwencji kryzysowej.

W ramach Ośrodka Pomocy Społecznej działa Punkt Wsparcia i Pomocy Rodzinie. Wszystkie specjalistyczne usługi społeczne z zakresu pomocy społecznej wykonują pracownicy GOPS, psycholog dla osób dorosłych, psycholog dziecięcy, pedagog specjalny, prawnik, realizowana jest również terapia rodzin oraz grupa wsparcia dla osób w kryzysie. Mieszkańcy korzystają także z usług Ośrodka Interwencji Kryzysowej na terenie Krakowa

Taka organizacja i dostępność usług społecznych mogą stanowić barierę dla osób starszych w skorzystaniu z nich. Jednakże trudno na podstawie tych danych wskazywać na konieczność zmiany w organizacji dostępności tych usług bez przeprowadzenia szczegółowych badań w tym zakresie. Na tym etapie i na podstawie analizowanych danych stwierdzić jedynie można fakt ograniczonego dostępu seniorów i ich rodzin (opiekunów) do usług pomocy społecznej na terenie Gminy. To ma zasadniczy wpływ na poczucie jakości życia seniorów wyrażane obawą o stopień zaspokojenia potrzeb w nagłych i nieprzewidzianych przypadkach.

Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w Gminie ma tendencję spadkową od 2015 r. Dane porównawcze dla Gminy Wielka Wieś na tle powiatu krakowskiego i województwa małopolskiego zawarte zostały w tabeli poniżej.

Tabela 4 Udział osób korzystających z pomocy społecznej w Gminie Wielka Wieś na tle Powiatu Krakowskiego i Województwa Małopolskiego w latach 2019-2022.

Rok	2019	2020	2021	2022
Województwo Małopolskie	4,1%	3,9%	3,4%	3,1%
Powiat Krakowski	2,5%	2,1%	2,0%	1,7%
Gmina Wielka Wieś	3,2%	2,3%	1,8%	1,4%

Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Ze świadczeń w ramach ustawy o pomocy społecznej w 2022 r. skorzystało 39 rodziny emerytów i rencistów (57 osób w rodzinach). Dodatkowo 12 osób z terenu Gminy przebywało w domach pomocy społecznej, a 13 korzystało ze wsparcia w formie usług opiekuńczych.

Dostępność do usług kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych

Na terenie Gminy Wielka Wieś działają 2 instytucje kultury:

- Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Wielkiej Wsi (GOKiS)
- Gminna Biblioteka Publiczna w Wielkiej Wsi z filią w Bęble.

Z danych Urzędu Statystycznego wynika, że GOKiS w 2022 roku zorganizował 33 imprez kulturalne, w których uczestniczyło 3450 osób. Z danych statystycznych nie wynika struktura wiekowa uczestników imprez. Jak można przeczytać na stronie internetowej Gminy Wielka Wieś, na terenie Gminy działają „(...) zespoły folklorystyczne: Bęblanie, Będkowanie, Białokościelnaki, Czajowianki, Giebułtowaniki, Modlniczanie, oraz Klub Seniora Wielka Wieś”. Zarówno na oficjalnej stronie Gminy, jak i GOKiS, brakuje wyraźnie zaadresowanych informacji dotyczących działań podejmowanych na rzecz seniorów i kierowanych wyłącznie do tej grupy odbiorców. Na stronie Urzędu Gminy znajduje się w zakładce Samorząd informacja o Gminnej Radzie Seniorów, natomiast na stronie internetowej GOKiS znajdują się pojedyncze informacje w zakładce aktualności oraz zakładce Kluby Seniora (lista kontaktowa).

Gminna Biblioteka Publiczna w Wielkiej Wsi z filią w Bęble w 2022 r. miała 1909 aktywnych czytelników, w tym 177 użytkowników w wieku 60+. Łączna liczba wypożyczeń wyniosła: 40948 (w tym: 37430 książek, 1791 audiobooków, 1016 gier planszowych, 711 czasopism). Liczba odwiedzin wyniosła 17862. Dane za 2022 r. są wyższe od danych za 2019 i 2020 rok, co jest zrozumiałe ze względu na sytuację związaną z pandemią CoVid19 i czasowym zamknięciem wszystkich instytucji publicznych oraz ograniczaniem wszelkich kontaktów społecznych. Warto zauważyć, iż przy Gminnej Bibliotece Publicznej funkcjonuje Dyskusyjny Klub Książki dla osób dorosłych liczący 8 członków. Wszyscy Klubowicze to osoby w wieku 60+.

Analiza strony internetowej Gminnej Biblioteki Publicznej pozwala wysnuć podobne wnioski, jak w przypadku strony internetowej Gminy Wielka Wieś. Brakuje w zestawieniach publikowanych na stronach internetowych statystycznych informacji o strukturze wiekowej czytelnictwa, pomimo, iż dane te są w posiadaniu GBP, oraz o podejmowanych działaniach na rzecz tych seniorów, którzy albo nie są w stanie sami dotrzeć do biblioteki lub jej filii, albo nie posługują się najnowocześniejszymi technikami oferowanymi przez tę instytucję kultury.

Braki tych danych nie są niczyją winą, gdyż oficjalne sprawozdania statystyczne nie zawierają konieczności podawania takich informacji. Wskazanie w tym miejscu na ten brak ma tylko walor inspiracyjny – aby móc prowadzić adekwatną do potrzeb lokalną politykę na rzecz osób starszych, konieczna jest bardziej szczegółowa wiedza dotycząca zachowań w zakresie uczestnictwa w kulturze osób starszych w podziale na kategorie wiekowe, potrzeby, lokalizację miejsca ich zamieszkania.

Dostępność do innych usług publicznych

Analiza zebranych danych i dokumentów pozwala wysnuć wniosek, że działania Gminy Wielka Wieś na rzecz seniorów najczęściej kierowane do osób aktywnych. Wśród licznych działań realizowanych na rzecz seniorów, trzeba wymienić realizację pomocy okolicznościowej dla seniorów w postaci paczek świątecznych.

Niezwykle cenną inicjatywą Gminy Wielka Wieś na rzecz seniorów był program „Aktywni i potrzebni”, będący wynikiem przyjęcia przez Radę Gminy Wielka Wieś Uchwały Nr III/26/2019 z dnia 31 stycznia

2019 r. w sprawie: przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Aktywności i Zapobiegania Wykluczeniu Społecznemu Seniorów na lata 2019-2020. Program był kontynuacją Programu realizowanego w latach 2017-2018. Program wprawdzie nie diagnozował rzeczywistej sytuacji osób starszych w Gminie Wielka Wieś ze względu na ich faktyczną sytuację wieku, zdrowotną, społeczną, bytową itp., ale podejmował dość szeroki zakres działań i aktywności. Ze względu na upływ okresu jego realizacji, można poszerzyć zakres już realizowanych i sprawdzonych działań na rzecz seniorów o nieuwzględniane dotąd elementy i podjąć wyzwanie wdrożenia systemowego programu polityki senioralnej w oparciu o Model środowiskowego wsparcia osób starszych w ich miejscu zamieszkania.

Wnioski

Z przeprowadzonej analizy wynikają następujące wnioski:

- W długim okresie można spodziewać się wzrostu odsetka osób starszych w Gminie
- Konieczne jest zwiększenie dostępności do specjalistycznych usług medycznych, rehabilitacyjnych itp.
- Konieczne jest stałe diagnozowanie potrzeb w zakresie usług medycznych dla seniorów
- Wskazane jest przygotowanie dedykowanych seniorom form komunikacji społecznej oraz przekazywania informacji.

2. Analizy jakościowe

Analizy te dotyczyły poznania faktycznych potrzeb, aspiracji oraz identyfikacji barier, z jakimi w obszarze działań skierowanych na rzecz seniorów i ich najbliższych spotykają oni mieszkając w Gminie Wielka Wieś. Coraz silniejsze i integrujące się środowisko osób starszych zaczęło mocno oddziaływać na władze lokalne, co zaowocowało powołaniem w 2022 roku Gminnej Rady Seniorów. Powołanie jej – jeszcze przed wprowadzeniem do ustaw samorządowych takiej delegacji prawnej, co nastąpiło w 2023 r. – poprzedziło przeprowadzenie badania potrzeb środowiska senioralnego w Gminie oraz wytycznych dla działania Gminnej Rady Seniorów. Wyniki tego badania zostały opracowane w postaci Raportu.

Latem 2023 r. – w wyniku 3 spotkań z zespołem projektowym, składającym się z przedstawicieli Urzędu Gminy Wielka Wieś, GOKiS i Gminnej Rady Seniorów - podjęto decyzję o ponownym przeprowadzeniu podobnych badań społecznych wśród seniorów. Posłużono się do tego celu ankietą z poprzednich badań, poszerzając zestaw pytań o te, które miały służyć do ostatecznego ustalenia priorytetów Gminy w zakresie lokalnej polityki senioralnej. Wyniki przeprowadzonych badań na rzecz niniejszego opracowania zostały porównane z wynikami badań poprzedzających i zawarte w specjalnie przygotowanym raporcie, który stanowi załącznik do dokumentu Gminnej Polityki Senioralnej. Celem analizy potrzeb było poznanie opinii, priorytetowych potrzeb i postaw mieszkańców z uwzględnieniem uwarunkowań lokalnych oraz możliwości ukierunkowania dalszych działań gminy odpowiednio do tej grupy wiekowej.

Przeprowadzone badanie miało za zadanie umożliwić dokonanie obiektywnej i wielokryterialnej oceny prowadzonych działań w obszarze polityki senioralnej w Gminie. Miały one posłużyć:

- ocenie dotychczasowej polityki senioralnej
- ocenie jakości i skuteczności jej wdrażania,

- identyfikacji obszarów problemowych wymagających szczególnej uwagi,
- ocenie oferty dostępnej dla seniorów
- identyfikacji głównych/zasadniczych czynników wpływających na kształtowanie potrzeb.

Analizę potrzeb przeprowadzono przy wykorzystaniu badania ankietowego w dniach od 2 do 31 sierpnia 2023 r. przy współpracy Rady Seniorów Gminy Wielka Wieś i Gminnego Ośrodka Kultury i Sportu w Wielkiej Wsi. Do przeprowadzenia badania użyto kwestionariusza ankietowego dostępnego w formie elektronicznej na stronie Urzędu Gminy Wielka Wieś oraz w formie papierowej, dostępnego w Klubach Seniorów w Gminie Wielka Wieś i Gminnym Ośrodku Kultury i Sportu w Wielkiej Wsi. W badaniu uczestniczyło łącznie 166 osób, z których 125 wypełniło ankiety w formie papierowej, a 41 osób w formie elektronicznej.

Na podstawie wyników ankiet zostały wyodrębnione główne obszary działań jako wskazania na przyszłość, które najczęściej były wskazywane jako bardzo ważny element do poprawy jakości życia mieszkańców w wieku senioralnym. Wśród wskazań mieszkańców znalazły się te, które uznano za priorytetowe. Są to:

- (1) działania na rzecz zdrowia i bezpieczeństwa seniorów,**
- (2) wsparcie seniorów potrzebujących i samotnych,**
- (3) działania na rzecz integracji seniorów i środowiska senioralnego.**

Potwierdzeniem ważności tych obszarów jest to, że działania ich dotyczące były wskazywane także w pytaniach otwartych, czyli dających ankietowanym możliwość wyrażenia własnej opinii na podstawie obserwacji środowiska gminy i potrzeb wynikających z własnego życia. Pełny tekst Raportu wraz z formularzem kwestionariusza ankiet znajdują się w załączniku do niniejszego dokumentu.

Wyniki tych badań oraz założenia Programu weryfikowane były podczas trzech spotkań z przedstawicielami seniorów Gminy Wielka Wieś, jakie odbyły się na początku września 2023 r. W spotkaniach konsultacyjnych i warsztatach brali udział seniorzy skupieni wokół Klubów Seniora działających na terenie Gminy. Lokalizacje spotkań dobrane były tak, aby zapewnić w miarę możliwości łatwy dostęp do miejsca spotkań dla jak największej liczby seniorów. Podczas spotkań omawiano wyniki badania ankietowego, co stawało się pretekstem do warsztatów na temat tego, jak precyzować zapisy działań w ramach Programu. Jednocześnie generowane były pomysły, inspiracje i rozwiązania związane z działaniami na rzecz seniorów w Gminie. Spotkania te przyniosły też efekt w postaci jeszcze większej konsolidacji środowiska seniorów oraz pozwoliły lepiej poznać działania Rady Seniorów na rzecz środowiska i w jego imieniu.

Wszystkie wnioski i sugestie powstałe podczas wszystkich spotkań konsultacyjnych zostały wnikliwie przeanalizowane, by mogły znaleźć się w ostatecznej wersji Programu. Jego kształt i zawartość merytoryczna oraz kwestie organizacyjne w jego wdrażaniu są wynikiem sugestii i efektem prac środowiska seniorów Gminy Wielka Wieś. Spotkania te były również ważnym czynnikiem kształtującym świadomość społeczną, prawną i organizacyjną seniorów w Gminie. Spotkania potwierdziły słuszność założeń Modelu oraz wyniki badania ankietowego. Warto przy tym podkreślić, że podczas spotkań okazywało się, że ich uczestnikami w dużym stopniu są osoby, które nie uczestniczyły w badaniu ankietowym. Potwierdza to jeszcze bardziej słuszność przyjętych w Programie założeń.

III. Program Polityki Senioralnej Gminy Wielka Wieś - agenda

Ta część Programu ma charakter funkcjonalno-wdrożeniowy. Zawiera więc zestaw możliwych do podjęcia działań w określonych obszarach życia osób starszych. Katalog rozwiązań zaproponowanych w dokumencie nie jest zamknięty i może stanowić podstawę do projektowania konkretnych działań wynikających z prowadzonych okresowo szczegółowych analiz i wynikających z nich diagnoz sytuacji osób starszych w Gminie. Projektowanie działań na podstawie tego dokumentu może odbywać się w przyjętych okresach, np. 2-3 letnich, zawsze poprzedzonych szczegółową diagnozą mijającego okresu. Na podstawie jej wyników możliwe jest korzystanie z katalogu narzędzi zawartych w tym Programie i ustalanie strategii, planów działań na rzecz seniorów w Gminie na nowy okres realizacji polityki senioralnej w Gminie.

W tej części Programu Polityki Senioralnej Gminy Wielka Wieś zawarte zostały rekomendacje wdrożeniowe, wynikające z przeglądu diagnostycznego przeprowadzonego w poprzedniej części dokumentu oraz z Modelu wsparcia społecznego osób starszych w środowisku zamieszkania, który został opracowany w 2017 roku przez Komisję Ekspertów ds. osób starszych działającą przy Rzeczniku Praw Obywatelskich.

1. Polityki publiczne – ujęcie definicyjne

Dokument niniejszy wypełnia znamiona definicyjne polityki publicznej. Choć warto zaznaczyć, że nauki społeczne rozróżniają różne nurty definiowania tego pojęcia. Np. Harold D. Lasswell w latach 50 traktował politykę publiczną jako uporządkowany sposób rozwiązywania problemów zbiorowych (społecznych) w kontekście realizacji wartości demokratycznych (prawa człowieka, wolności obywatelskie itp.). W innym ujęciu, polityki publiczne to dziedzina „systemowych, uporządkowanych działań państwa i jego obywateli, które wypływają z wytworzonej zobiektywizowanej wiedzy i są podejmowane, aby rozwiązywać kluczowe problemy zbiorowe”. Pojęcie polityk publicznych na poziomie lokalnym nie jest w Polsce dość powszechne, co implikuje przekonanie, że jej przygotowanie i prowadzenie jest domeną władz centralnych (rządu). Takie podejście do zarządzania sprawami publicznymi jest nieuzasadnione. A zatem, polityki publiczne mogą i być powinny nade wszystko domeną władz lokalnych, gdyż to one w pierwszej kolejności odpowiadają na potrzeby i problemy zbiorowe lokalnej społeczności, czy określonych grup społecznych. Warto tylko jeszcze dodać, za prof. Jackiem Sroką, że wyraźnego rozróżnienia należy dokonać w zakresie definiowania zakresu pojęciowego słów *politics* i *policy*. Jak pisze J. Sroka „Słowo pierwsze jest bliskie znaczeniu polityki jako areny rywalizacji o władzę, zaś drugie odnosi się do polityki publicznej, której istotą są konkretne programy koordynacyjno-wdrożeniowe – ściśle związane z funkcjami administracji publicznej”. Polityki publiczne przybierają formę aktów normatywnych, strategii, dokumentów planistycznych, programów, przedsięwzięć o charakterze regulacyjnym lub dotyczących rozdysponowania zasobów, wskazujących określone cele, środki działania, zasoby i terminy. Cechą polityk publicznych jest celowość, adekwatność (do potrzeb i sytuacji), techniczno-funkcjonalna gama rozwiązań, konsensus na rzecz dobra wspólnego.

Gminny Program Polityki Senioralnej opracowany w odniesieniu do Modelu wsparcia społecznego osób starszych w środowisku zamieszkania jest zatem typowym przykładem polityki publicznej. Nie

jest wprost strategią czy projektem, ale programowym zestawem możliwych do podjęcia działań w perspektywie wieloletniej. Zestaw rekomendowanych działań wdrożeniowych jest pochodną diagnozy sytuacji osób starszych w Gminie, ale nie dotyczy tylko tych, które wynikają wprost z zadań własnych gminy, jak również jej możliwości organizacyjnych i finansowych. Natura problemów społecznych zawsze wykracza poza kompetencje formalne jednego podmiotu, jednego JST, a realne rozwiązywanie problemów społecznych odbywa się wyłącznie na gruncie porozumienia różnych podmiotów, środowisk, sfer i na skoordynowanym systemowym, holistycznym podejściu do zdiagnozowanych problemów, potrzeb i aspiracji adresatów polityki senioralnej. W tym podejściu gmina i jej instytucje odgrywają kluczową, koordynacyjną rolę. Jednakże dla zapewnienia maksymalnej skuteczności, efektywności, adekwatności realizowanej polityki, bezwzględnie konieczne jest włączenie w jej przygotowanie, realizację i ocenę innych podmiotów, środowisk, instytucji publicznych, jak i niepublicznych (społecznych, prywatnych). Realizacja polityki senioralnej ma bowiem niezwykle społeczny, równościowy, partnerski i partycypacyjny charakter.

2. Cele i sposoby wsparcia społecznego osób starszych

Model wsparcia społecznego osób starszych (dalej zwany Modelem) opisuje następujące cele wsparcia społecznego:

- Zapewnienie seniorom poczucia bezpieczeństwa:
  - Fizycznego – np. opieka w czynnościach dnia codziennego, usługi podtrzymujące zdrowie, ochrona przed nadużyciami, przemocą, brakiem tolerancji itd.
  - Socjalnego – np. świadczenia zapewniające należyty poziom bytu, autonomia dochodowa itd.
  - Społecznego – np. zapewnienie kontaktów społecznych, uczestnictwa, równości, poszanowania potrzeb, aspiracji i sposobu życia osób starszych itd.
- Jak najdłuższe utrzymanie aktywności i autonomii osób starszych – m.in. aktywność zawodowa, społeczna, edukacyjna, kulturalna, autonomia dochodów, sposób realizacji indywidualnych i zbiorowych celów, potrzeb i aspiracji itp.
- Wzmacnianie nieformalnych więzi społecznych, tworzących sieć wsparcia i zastępowanie ich wsparciem formalnym wtedy, gdy zachodzi taka konieczność (potrzeba) – samopomoc sąsiedzka, wsparcie rodzin opiekunów nieformalnych osób starszych, wolontariat na rzecz seniorów itp., pomoc wyspecjalizowanych systemów pomocy i wsparcia w sytuacji, gdy samopomocowe formy przestają być efektywne (lekarz rodzinny, pomoc społeczna, wyspecjalizowane podmioty publiczne i niepubliczne).
- Jak najdłuższe pozostawanie osób starszych w ich dotychczasowym środowisku zamieszkania, jeżeli tego sobie życzą – adresowanie wsparcia osoby starszej i jej otoczenia w miejscu jej zamieszkania, chyba, że przestaje to być możliwe i wykonalne.
- Kształtowanie środowiska zamieszkania w taki sposób, by było przyjazne osobom starszym.

Cele te, według Autorów Modelu, osiąga się różnymi sposobami. Formy wsparcia społecznego osób starszych, aby były skuteczne, muszą być zindywidualizowane. Model wyróżnia następujące formy wsparcia:

- **Emocjonalne** – troska, zaufanie, współczucie itp.;
- **Informacyjne** – potrzebna z punktu widzenia seniora informacja, podana w czytelnej formie; włączanie seniorów do lokalnego obiegu informacyjnego obowiązującego w Gminie; przewidywanie ograniczeń osób starszych w korzystaniu z najnowocześniejszych form

komunikacji, w tym ogłoszeń; odpowiednie oznakowanie przestrzeni i budynków użyteczności publicznej, dostosowane do potrzeb i ograniczeń osób starszych;

- **Materialne** – świadczenia społeczne; darowizny; umożliwienie zarobkowania; odpowiednie do potrzeb wyposażenie mieszkań, w sprzęt, urządzenia techniczne itp.;
- **Instrumentalne** – pomoc, wyręczenie w wykonywaniu różnych czynności codziennych (zakupy, wypożyczanie i czytanie książek, gotowanie, naprawianie drobnych usterek itp.); organizowanie czasu wolnego; pomoc w przemieszczaniu się (z miejsca na miejsce);
- **Wartościujące** (oceniające) – akceptacja, zachęcanie, potwierdzanie wartości danej osoby itp.

Model zakłada realizację wsparcia w miejscu zamieszkania osoby starszej tak długo, jak tylko jest to możliwe, przez najbliższych osoby starszej, wspieranych przez środowiska sąsiedzkie, mikro społeczności lokalne, organizacje społeczne oraz wyspecjalizowane podmioty świadczące usługi społeczne na rzecz osób starszych. Model (a zarazem Program) ma wyraźny charakter popytowy, co oznacza realizację kompleksu usług na rzecz osoby starszej w jej miejscu zamieszkania oraz miejscach odpowiednio do tego przygotowanych i zaakceptowanych przez osoby starsze. W podejściu popytowym chodzi o to, by wszystkie potrzebne osobie starszej usługi wsparcia były dostępne w jej (jednym) miejscu, a nie żeby osoba starsza w różnych miejscach samodzielnie musiała kompletować sobie optymalny dla niej zestaw.

Program Polityki Senioralnej Gminy Wielka Wieś odnosi się do następujących wartości:

- **Godność** osoby starszej – niezbywalny i nienaruszalny przymiot każdej osoby, w szczególności chroniony w stosunku do osób o słabszej pozycji ze względu na wiek, stan zdrowia, sprawność itp.
- **Podmiotowość** jednostki – oznacza unikanie uniwersalnych rozwiązań na rzecz dialogu, analizy jednostkowych potrzeb, problemów, aspiracji osoby starszej i poszukiwanie takich rozwiązań, które są potrzebne osobie starszej, adekwatne do jej sytuacji, jak również racjonalne, efektywne, skuteczne, nieinwazyjne, nie naruszające godności i integralności oraz tożsamości osoby starszej i jej związków z jej naturalnym środowiskiem życia.
- **Wolność wyboru** – tak długo, jak to jest możliwe, osoba starsza ma prawo dokonać wyboru najlepszej z jej punktu widzenia alternatywy rozwiązania jej problemu, ułatwienia jej życia, poprawy jakości życia; wolność ta musi być skorelowana z interesem opiekunów osoby starszej, jak również w następnej kolejności z interesem publicznym.
- **Wolność wyrażania pragnień (preferencji) i opinii** – konieczne jest dostosowywanie do potrzeb i możliwości osób starszych wszelkich form zbierania informacji, konsultowania propozycji rozwiązań, wyboru najlepszych alternatyw; istotne przy tym jest zapewnianie równości w dostępie do możliwości zgłaszania przez osoby starsze uwag, sugestii, pragnień, opinii w formach jak najbardziej adekwatnych dla sytuacji osób starszych, nawet gdy nie przewidują takich form żadne akty normatywne
- **Sprawiedliwość społeczna** – inaczej, równość w dostępie do usług publicznych i dóbr, solidarność społeczna wspólnoty lokalnej w stosunku do osób i grup słabszych, z utrudnionym dostępem do usług publicznych
- **Równość** – to m.in. zapobieganie dyskryminacji, szczególnie ze względu na wiek.

Wartości te stanowią fundament podejmowanych działań w zakresie realizacji lokalnej polityki senioralnej. Działania programowe muszą zapewniać osobom starszym **niezależność i prawo do decydowania** o sobie i swojej przyszłości, w tym o miejscu zamieszkania, zakresie i formach potrzebnego wsparcia. Podejmowane działania muszą zatem **uwzględniać specyfikę fazy życia**,

w jakiej znajdują się poszczególne osoby starsze i zróżnicowane formy działań w zależności od specyfiki poszczególnych faz życia, sytuacji zdrowotnej, rodzinnej itp. W podejmowanych działaniach nie wolno zapominać o **zapewnieniu bezpieczeństwa socjalnego**, w tym bezpieczeństwa ekonomicznego. Dotyczy to nie tylko bezpieczeństwa od przemocy, ale bezpiecznego przechodzenia z aktywności zawodowej i społecznej w stan zmniejszenia aktywności bez negatywnego wpływu na status ekonomiczny danej osoby. Chodzi tu też o wszelkie formy i stwarzanie szans na **podtrzymywanie aktywności zawodowej** osób starszych w zgodzie z ich stanem zdrowia i sprawności. Bezpieczeństwo to powinno być również rozumiane jako **zróżnicowanie form świadczenia usług** (nie tylko publicznych) w zależności od potrzeb osób starszych (m.in. zróżnicowane metody ze względu na charakter zachowań osób starszych – komunikacja językowa i wizualna dostosowana do potrzeb). Podejmowane działania na rzecz osób starszych powinny też **uwzględniać równowagę pomiędzy prawami a obowiązkami** osób starszych w bezpośredniej zależności od fazy życia (im późniejsza faza cyklu życia, tym więcej praw niż obowiązków).

Takie podejście warunkuje sposób reakcji i współdziałania podmiotów, instytucji, grup i środowisk oferujących osobom starszym wsparcie społeczne. Na uwagę zasługują tu następujące zasady:

- Uwzględnianie wewnętrznego zróżnicowania populacji seniorów ze względu na wiek, miejsce zamieszkania, stan zdrowia, stopień sprawności, stopień samodzielności, stopień zabezpieczenia społecznego, w tym przez najbliższych, jak również poziom życiowych kompetencji osób starszych w postaci zaradności, umiejętności podstawowych życia codziennego, opieki nad sobą itp.
- Uwzględnianie w oferowanym wsparciu osób starszych zarówno tych aktywnych, samodzielnych, jak i tych pozostawionych samym sobie, chorych, z niepełnosprawnościami, niesamodzielnych, wykluczonych itp.
- Wielosektorowość podejścia do realizacji wsparcia i stosowanie zasady wzajemności, partnerstwa, współpracy pomiędzy sektorami publicznym, społecznym i prywatnym.
- Stosowanie różnorodnych i stałych form konsultacji społecznych z osobami starszymi wszelkich pomysłów i propozycji działań w ramach oferowanego im wsparcia.
- Holistyczne podejście do problematyki potrzeb, możliwości działań na rzecz wsparcia osób starszych w Gminie.
- Subsydiarność (pomocniczość) w realizacji wsparcia, czyli wspieranie podstawowych wspólnot osoby starszej (rodzina, sąsiedztwo itp.).
- Ocenianie działań, ich trafności, skuteczności oraz unikania zagrożenia występowania praktyk dyskryminacyjnych.
- Współpraca, koordynacja profesjonalizacja wsparcia oferowanego osobom starszym na terenie Gminy.
- Stosowanie zasady **mainstreaming ageing** – uwzględnianie problematyki osób starszych w każdej podejmowanej działalności publicznej oraz zachęcanie innych niepublicznych podmiotów do takiego samego podejścia oraz stała analiza wpływu podejmowanych decyzji (w tym administracyjnych) na jakość życia i realizację potrzeb osób starszych w Gminie.

3. Agenda wdrożeniowa Programu

Program Polityki Senioralnej Gminy Wielka Wieś realizowany powinien być w perspektywie co najmniej 10-15 lat. Taki horyzont czasowy przewiduje poniższa agenda. W ramach Programu co 3 lata powinny być opracowywane i uchwalane Programy wsparcia społecznego osób starszych w Gminie Wielka Wieś. Programy te powinny być realizowane w trzech płaszczyznach:

- **materialnej** – polegającej na wsparciu wysiłków seniorów na rzecz zachowania ich aktywności zawodowej i samodzielności ekonomicznej, a także adaptacji lokali do potrzeb osób starszych usuwaniu wszelkiego rodzaju barier architektonicznych, wprowadzaniu udogodnień w poruszaniu się po przestrzeni, lokalach, mieszkaniach i wypełnianiu codziennych czynności;
- **organizacyjnej** – polegającej na stopniowym zwiększaniu w miarę potrzeb zakresu usług świadczonych w domu w oparciu o zintegrowany system współpracy i współdziałania instytucji i organizacji rządowych, samorządowych, pozarządowych i prywatnych;
- **społecznej** – polegającej na zawiązaniu i podtrzymaniu sieci wsparcia lokalnego obejmującego opiekunów nieformalnych, sąsiadów i wolontariuszy.

Polityka senioralna, jak i wynikające z niej programy krótkookresowe, obejmuje następujące obszary wsparcia:

1. bezpieczeństwo ekonomiczne,
2. zdrowie,
3. opieka,
4. bezpieczeństwo w środowisku zamieszkania,
5. czas wolny,
6. edukacja,
7. mieszkalnictwo.

Poniżej w tabelach zawarte są informacje dotyczące rekomendowanych działań w ramach polityki senioralnej. Propozycje działań wsparcia społecznego na rzecz osób starszych w Gminie Wielka Wieś zgrupowane są w kategoriach obszarów i dziedzin wsparcia. Każdy obszar wsparcia wyznacza określone cele podejmowanych działań. Cele te mają wymiar strategiczny. Ze względu na uwarunkowania lokalne Gminy Wielka Wieś nie zostały w Programie uwzględnione kwestie obszaru Mieszkalnictwo – żadne dane statystyczne, ani też badania jakościowe, nie wskazały na istnienie potrzeb seniorów w zakresie tego Obszaru działań.

A. Obszar I. BEZPIECZEŃSTWO EKONOMICZNE

Szczegółowe cele wsparcia społecznego w obszarze bezpieczeństwa ekonomicznego:

- ochrona i poprawa sytuacji materialnej osób starszych,
- promowanie i wspieranie aktywności ekonomicznej seniorów i ich samodzielności ekonomicznej.

Opis działań:

Realizacja działań w ramach tego obszaru ma pomóc seniorom w utrzymaniu aktywności zawodowej oraz wspomóc seniorów w zapewnieniu bezpieczeństwa ich sytuacji materialnej, ekonomicznej, zawodowej itp. W szczególności chodzi o stwarzanie warunków do utrzymywania zatrudnienia jak najdłużej jest to możliwe oraz możliwości korzystania z kompetencji, wiedzy, doświadczenia

i umiejętności seniorów przez innych seniorów oraz na lokalnym rynku pracy, a także stwarzanie warunków do zmiany lub rozwoju nowych kompetencji. Wsparciem dla seniorów na rynku pracy mogą być akcje społeczne promujące seniorów i ich kompetencje, a także korzystanie z bogactwa ekonomii społecznej w oparciu o walory produktów lokalnych (w tym turystycznych) Gminy jako formę realizacji celów tego Obszaru. Istotne przy tym jest też szerzenie wiedzy seniorów na tematy współczesnego rynku pracy, ekonomii, finansów (w tym również domowych), praw konsumenckich, bezpieczeństwa ekonomiczno-finansowego oraz od dostępnych formach wsparcia finansowego dedykowanych seniorom. Przy realizacji działań konieczne jest podjęcie współpracy m.in. z innymi samorządami lokalnymi i regionalnym, instytucjami rynku pracy, firmami, organizacjami społecznymi, uczelniami, podmiotami edukacyjnymi itp.

Efektem podjętych działań ma być wzrost satysfakcji ekonomicznej seniorów, poprawa ich kondycji finansowej i bezpieczeństwa ekonomicznego oraz poczucia równości w dostępie do rynku pracy.

Dziedzina	Działania
<p>Zatrudnienie i Dochody</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kontynuacja pracy zawodowej. • Aktywizacja zawodowa. • Zatrudnienie dorywcze/Elastyczne formy zatrudnienia • Wsparcie aktywności i samodzielności ekonomicznej seniorów. 	<ul style="list-style-type: none"> • Monitorowanie lokalnego rynku pracy w zakresie możliwości zatrudniania seniorów, w tym pracy dorywczej. • Wspieranie osób starszych i tworzenie warunków dla nich w zakresie podniesienia i zmiany kwalifikacji zawodowych starszych pracowników i młodych emerytów. • Akcje informacyjne dla pracodawców (m.in. o walorach zatrudniania osób starszych) • Targi pracy dla seniorów • Podmioty ekonomii społecznej (PES) ukierunkowane na pracę zawodową osób starszych • Działania na rzecz zwiększenia motywacji i przełamywania barier psychologicznych w zakresie podejmowania zatrudnienia w starszym wieku • Lokalne ulgi dla seniorów (np. karta seniora).
<p>Informacja i edukacja w zakresie zabezpieczenia ekonomicznego seniorów</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Informowanie o powtarzających się przypadkach i nowych metodach oszustw i wyłudzeń. • Informowanie o przysługujących prawach konsumenckich. • Edukacja ekonomiczna, finansowa osób starszych • Edukacja mająca na celu przełamywanie stereotypów i przesądów dotyczących możliwości intelektualnych, emocjonalnych i fizycznych osób starszych w środowisku pracy • Edukacja w zakresie innowacyjnych i twórczych rozwiązań dotyczących możliwości zarobkowania przez osoby starsze • Akcje informacyjne dla seniorów i ich rodzin o możliwych dofinansowaniach (np. termomodernizacja, wymiana kotłów itp.)

B. Obszar II. ZDROWIE

Szczegółowe cele wsparcia społecznego w obszarze zdrowia:

- promocja zdrowego starzenia się;
- przeciwdziałanie przedwczesnemu starzeniu się/negatywnym skutkom starzenia się;
- przeciwdziałanie/opóźnianie momentu wystąpienia niesamodzielności;
- działania na rzecz funkcjonowania w dotychczasowym środowisku życia osób starszych/zwiększanie szans na życie osób starszych w dotychczasowym środowisku zamieszkania

Opis działań:

Realizacja działań obejmuje trzy dziedziny najistotniejsze z punktu widzenia jakości życia seniorów. Dotyczą one zarówno profilaktyki zdrowotnej, jak i opieki medycznej, w tym szczególnie geriatrycznej. Wybrane do Programu działania mają holistyczny charakter w podejściu do zdrowia seniorów, dlatego też w równym stopniu dotyczą ich samych, osób potrzebujących, jak również ich najbliższych i opiekunów (w tym ze szczególnym uwzględnieniem opiekunów nieformalnych). Istotne z punktu jakości życia seniorów jest podjęcie wszelkich starań na rzecz dostępności wiedzy i oferty dla seniorów oraz usług w zakresie profilaktyki zdrowotnej (w tym zdrowego żywienia), opieki geriatrycznej, usług opiekuńczych, asystenckich, pomocy sąsiedzkiej, jak również dostępnych usług wypożyczalni sprzętu medycznego i rehabilitacyjnego. Chodzi tu o dostępność w miejscu zamieszkania lub w niedalekiej odległości. Ważne jest też zapewnienie dostępności do usług wytchnieniowych dla seniorów, osób potrzebujących i ich opiekunów. Istotnym elementem w realizacji celów w zakresie Zdrowia jest dostępność edukacyjna i informacyjna dla seniorów, ich rodzin i opiekunów. Przy realizacji działań konieczne jest podjęcie współpracy m.in. z innymi samorządami lokalnymi i regionalnym, instytucjami polityki społecznej, świadczącymi usługi zdrowotne, opiekuńcze, rehabilitacyjne oraz rynku pracy, firmami, organizacjami społecznymi, uczelniami, podmiotami edukacyjnymi itp.

Efektem podjętych działań ma być podniesienie świadomości zdrowotnej seniorów, poczucia wsparcia i bezpieczeństwa seniorów oraz ich rodzin i opiekunów, jak również zwiększenie dostępności usług zdrowotnych, społecznych, opiekuńczych, wsparcia i rehabilitacji oraz poszerzenie spektrum usług opiekuńczych dających szansę opiekunom nieformalnym seniorów na utrzymanie aktywności zawodowej i społecznej przy jednoczesnym zachowaniu wysokiej jakości opieki nad osobami potrzebującymi.

Dziedzina	Działania
Profilaktyka zdrowotna i promocja zdrowia	<ul style="list-style-type: none"> • Popularyzowanie informacji dotyczących prawidłowej diety, dostępu do usług ochrony zdrowia, rehabilitacji, zajęć sportowych dla seniorów. • Spotkania upowszechniające wiedzę z zakresu zdrowego trybu życia, spotkania ze specjalistami, np. dietetykami, rehabilitantami. • Informowanie o ryzykach związanych z postępującym procesem biologicznego starzenia się, np. ryzyko upadków i sposoby zapobiegania. • Oferta edukacyjna w zakresie stymulacji senso-motorycznej, zdrowego żywienia itp.

Wsparcie medyczno-socjalne dla osób z zaburzeniami poznawczymi	<ul style="list-style-type: none"> • Informowanie o dostępnych usługach i formach wsparcia, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb i specyfiki osób starszych • Organizacja dziennych form opieki dla osób z zaburzeniami poznawczymi. • Organizacje miejsc czasowej opieki dla starszych osób, w tym ze specjalnymi potrzebami i w trudnej sytuacji materialnej, rodzinnej, psycho-fizycznej, zdrowotnej itp. • Organizacja systemu wsparcia psychologicznego i organizacyjnego rodzin opiekujących się seniorami, w tym szczególnie z zaburzeniami poznawczymi.
Opieka geriatryczna i rehabilitacja	<ul style="list-style-type: none"> • Informowanie o możliwościach dostępu do kompleksowej opieki geriatrycznej. • Akcje informacyjne dotycząca dostępnych ofert wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego.

C. Obszar III: OPIEKA W MIEJSCU ZAMIESZKANIA

Szczegółowe cele wsparcia społecznego w obszarze OPIEKA W MIEJSCU ZAMIESZKANIA:

- wspieranie seniora w miejscu zamieszkania
- optymalny dobór typu i trybu opieki do potrzeb seniora
- wspieranie nieformalnych opiekunów osób starszych.

Opis działań:

Realizacja działań dotyczy 5 dziedzin, które znacząco mają poprawić dostępność usług opiekuńczo-rehabilitacyjnych istotnych z punktu widzenia jakości życia seniorów, ich najbliższych i opiekunów, w tym ze szczególnym uwzględnieniem opiekunów nieformalnych. W realizacji działań istotne jest zapewnienie opieki w miejscu zamieszkania seniorów oraz w niedaleko od miejsca zamieszkania (również podczas nieobecności opiekunów nieformalnych i członków rodziny), profesjonalizację usług opiekuńczych i rehabilitacyjnych (w tym również opieki sąsiedzkiej), rozwój wolontariatu na rzecz seniorów, zwiększenie mobilności osób potrzebujących (seniorów) i możliwości korzystania z dostępnych usług społecznych (środowiskowych, kulturalnych, rekreacyjnych, edukacyjnych itp.), a także zwiększenie wiedzy i świadomości zarówno seniorów, jak i innych mieszkańców Gminy w zakresie problematyki opiekuńczej, zdrowotnej i rehabilitacyjnej na rzecz seniorów i osób potrzebujących. Istotą podejmowanych działań ma być podniesienie jakości życia seniorów i ich najbliższych. Przy realizacji działań konieczne jest podjęcie współpracy m.in. z innymi samorządami lokalnymi i regionalnym, instytucjami polityki społecznej, świadczącymi usługi zdrowotne, opiekuńcze, rehabilitacyjne oraz rynku pracy, firmami, organizacjami społecznymi, uczelniami itp.

Efektem podjętych działań ma być zwiększenie dostępności usług zdrowotnych, społecznych, opiekuńczych, wsparcia i rehabilitacji oraz poszerzenie spektrum usług opiekuńczych dających szansę opiekunom nieformalnym seniorów na utrzymanie aktywności zawodowej i społecznej przy jednoczesnym zachowaniu wysokiej jakości opieki nad osobami potrzebującymi.

Dziedzina	Działania
Organizacja dziennych form opieki	<ul style="list-style-type: none"> • Stworzenie placówki dziennego pobytu, w tym również dostępnej seniorom. • Dowóz osób niemogących samodzielnie dotrzeć do placówki dziennego pobytu. • Dostosowywanie innych placówek i oferty do stanu zdrowia i potrzeb seniorów (np. dla osób chorych na chorobę Alzheimera). • Wspieranie rozwoju instytucji opieki pozainstytucjonalnej (np. w ramach sektora ekonomii społecznej). • Utworzenie bazy informacji o instytucjach dziennego pobytu, ich ofercie i profilu. • Usługi w zakresie pomocy w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, rozwijaniu kontaktów ze środowiskiem i rodziną • Usługi w postaci m.in. informacji, instruktażu czy treningów samoobsługi i umiejętności w zakresie wykonywania czynności dnia codziennego oraz umiejętności funkcjonowania w życiu społecznym (dla seniorów, członków ich rodzin, opiekunów).
Usługi opiekuńcze i specjalistyczne	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania osoby starszej dostosowanych do jej potrzeb (liczba godzin, częstotliwość). • Stworzenie systemu dostarczania posiłków osobom niemogącym samodzielnie ich przygotować (z wykorzystaniem istniejącej infrastruktury usług gastronomicznych) • Telefon informacyjny/zaufania dla seniorów i ich rodzin, opiekunów. • System oceny usług opiekuńczych – wzmacnianie jakości świadczonych usług oraz rozwój kadr specjalizujących się w specyfice potrzeb życiowych osób starszych, w tym ze szczególnymi potrzebami, oraz ich opiekunów (szczególnie nieformalnych) • Rozwój i wspieranie wolontariatu osób starszych w obszarze usług opiekuńczych (samopomoc).
Wsparcie opiekunów rodzinnych (i innych nieformalnych)	<ul style="list-style-type: none"> • Szkolenia dla opiekunów w zakresie wspierania osób potrzebujących, w tym szczególnie starszych. • Organizacja opieki krótkookresowej w placówkach świadczących całodobową opiekę (tzw. opieka wytchnieniowa). • Doradztwo i opieka psychologiczna dostępna dla bliskich osoby starszej. • Rozwój różnorodnych form dziennego pobytu, klubów seniora (np. w domu kultury, przy bibliotece, w Urzędzie Gminy, przy szkołach, parafiach, OSP, KGW itp.)
Bank czasu wolnego, centrum wolontariatu	<ul style="list-style-type: none"> • Promocja inicjatywy banku czasu wolnego/banku wolnych godzin • Udostępniona bezpłatnie informacja o możliwościach uzyskania pomocy oferowanej przez wolontariuszy. • Organizowanie pomocy sąsiedzkiej
Udostępnianie sprzętu rehabilitacyjnego i medycznego	Dostępne w wymiarze przestrzennym i finansowym wypożyczalnie sprzętu medycznego, rehabilitacyjnego i do opieki nad osobami niesamodzielnymi – zorganizowanie takich miejsc na terenie Gminy lub

współpraca z istniejącymi (np. na terenie Krakowa/Powiatu Krakowskiego)

D. Obszar IV: BEZPIECZEŃSTWO W ŚRODOWISKU ZAMIESZKANIA

Szczegółowe cele wsparcia społecznego w obszarze BEZPIECZEŃSTWO W ŚRODOWISKU ZAMIESZKANIA:

- poprawa poziomu bezpieczeństwa osób starszych w środowisku zamieszkania;
- ukształtowanie nawyków i zachowań osób starszych sprzyjających ich osobistemu bezpieczeństwu.

Opis działań:

Realizacja działań dotyczy 3 dziedzin mających zasadniczy wpływ na poczucie bezpieczeństwa seniorów w miejscu ich zamieszkania oraz w przestrzeni publicznej, w tym również w cyberprzestrzeni. Istotą podejmowanych działań ma być realizacja zasad dostępności (przestrzennej, wizualnej, informacyjnej itp.) oraz uniwersalnego projektowania. W szczególności chodzi o podejmowanie wysiłków na rzecz faktycznego zwiększenia bezpieczeństwa zarówno fizycznego, jak i psychologicznego seniorów oraz nich świadomości i wiedzy w zakresie zagrożeń oraz zdolności przeciwdziałania im.

Efektem podjętych działań ma być zwiększenie poczucia bezpieczeństwa seniorów oraz ich bliskich, wzrost świadomości o możliwych i realnych zagrożeniach bezpieczeństwa (w tym również w cyberprzestrzeni), wzrost stopnia integracji społecznej na rzecz bezpieczeństwa seniorów oraz wzrost świadomości w zakresie projektowania i realizowania wszelkich inwestycji i przedsięwzięć na terenie Gminy w zgodzie z zasadami dostępności i uniwersalnego projektowania.

Dziedzina	Działania
System wspierania bezpieczeństwa osób starszych	<ul style="list-style-type: none"> • Uwiadomianie społeczeństwa w zakresie konieczności zapewniania bezpieczeństwa osób starszych w środowisku zamieszkania. • Wspierania tworzenia grup sąsiedzkiej czujności, patroli obywatelskich, stymulowanie pomocy sąsiedzkiej • Zapobieganie niekorzystnym zjawiskom poprzez kształtowanie przestrzeni publicznej przyjaznej osobom starszym. • Udostępnianie systemu informacji o podróżowaniu środkami transportu publicznego osobom o ograniczonej mobilności • Usługa indywidualnego transportu, za umiarkowaną cenę, dla osób starszych (w tym w godzinach wieczornych i nocnych.)
Pobudzenie i włączenie osób starszych w działania na rzecz bezpieczeństwa w lokalnych społecznościach	<ul style="list-style-type: none"> • Spotkania informacyjne na tematy związane z różnymi aspektami bezpieczeństwa osób starszych. • Budżet partycypacyjny Gminy Wielka Wieś (część przeznaczona wyłącznie na projekty służące jakości życia, w tym bezpieczeństwa osób starszych).

	<ul style="list-style-type: none"> • Międzypokoleniowe zajęcia warsztatowe poświęcone projektowaniu przestrzeni publicznej bezpiecznej, przyjaznej i dostępnej osobom starszym i wszystkim o szczególnych potrzebach • Organizowanie samopomocy sąsiedzkiej – wolontariat, pomoc sąsiedzka
Działania informacyjno - wspierające	<ul style="list-style-type: none"> • Kampanie informacyjne na temat istniejących zagrożeń dla osób starszych (przestępczości, bezpiecznego korzystania z transportu publicznego, bezpieczeństwa przy korzystaniu z usług finansowych, cyber bezpieczeństwa, bezpieczeństwa medycznego, zdrowotnego itp.). • Pomoc psychologiczna dla osób starszych będących ofiarami przestępczości i ich najbliższych.

E. Obszar V: CZAS WOLNY

Szczegółowe cele wsparcia społecznego w obszarze CZAS WOLNY:

- Utrzymanie i rozwój aktywności osób starszych
- przeciwdziałanie alienacji społecznej starszych mieszkańców
- wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego seniorów.

Opis działań:

Realizacja działań dotyczy 4 dziedzin istotnych z punktu widzenia różnych potrzeb spędzania czasu wolnego. W zakresie aktywności kulturalnej zwraca się uwagę na konieczność zapewnienia oferty dla osób pozostających w domu lub z różnych powodów (zdrowotnych, rodzinnych itp.) niemogących opuścić stałego miejsca pobytu. W zakresie aktywności społecznej, turystycznej, rekreacyjnej i sportowej akcentuje się konieczność zapewnienia oferty aktywizującej oraz dostosowanej do potrzeb i możliwości osób ze specjalnymi potrzebami. Konieczne przy tym jest zapewnienie warunków i adekwatnych instrumentów wsparcia samoorganizacji i aktywności seniorów z uwzględnieniem potencjałów instytucji i podmiotów publicznych, społecznych i prywatnych, zarówno lokalnych, jak i ponadlokalnych.

Aktywność kulturalna, społeczna, rekreacyjna i fizyczna może przynieść liczne korzyści dla seniorów, zarówno pod względem fizycznym, jak i psychicznym. Oto niektóre z potencjalnych **efektów**:

1. Zdrowie fizyczne:

- Poprawa kondycji fizycznej: Regularna aktywność fizyczna, zwłaszcza rekreacyjna i fizyczna, może poprawić ogólną kondycję seniorów, wpływając pozytywnie na układ sercowo-naczyniowy, siłę mięśni, elastyczność i wytrzymałość.
- Zapobieganie chorobom: odpowiednio dobrana i do potrzeb i możliwości seniorów aktywność fizyczna może pomagać w zapobieganiu wielu chorobom związanym z wiekiem, takim jak osteoporoza, choroby serca, cukrzyca i niektóre formy demencji.

2. Zdrowie psychiczne:

- Poprawa samopoczucia: Aktywność kulturalna i społeczna przynosi radość i satysfakcję, co korzystnie wpływa na ogólne samopoczucie seniorów.
- Zmniejszenie stresu i depresji: Biorąc udział w aktywnościach społecznych, kulturalnych czy rekreacyjnych, seniorzy mogą ograniczyć poziom stresu i ryzyko depresji.
- - Utrzymywanie zdolności poznawczych: Aktywność fizyczna i umysłowa wspomaga zdolności poznawcze, pomagając w utrzymaniu ostrości umysłu i opóźnianiu procesu starzenia się mózgu.

3. Korzyści społeczne: aktywność społeczna sprzyja budowaniu nowych relacji i utrzymywaniu istniejących oraz zapobiega izolacji społecznej, która przekłada się na obniżenie samopoczucia, wartości osobistej, a także kondycji somatycznej (ogólnej kondycji fizycznej organizmu ludzkiego, obejmującej stan zdrowia, sprawność fizyczną, siłę mięśni, elastyczność, wytrzymałość, równowagę i ogólną witalność. Ocena kondycji somatycznej jest zazwyczaj związana z aspektami fizycznymi ciała, w przeciwieństwie do kondycji psychicznej czy emocjonalnej).

4. Rozwój osobisty: aktywność kulturalna i społeczna, taka jak nauka nowych umiejętności czy uczestnictwo w zajęciach edukacyjnych, wspiera rozwój osobisty seniorów oraz daje seniorom poczucie znaczenia i celu w życiu, co jest szczególnie istotne po przejściu na emeryturę.

5. Sprawność fizyczna sprawność i ogólna elastyczność ciała: przejawia się w poprawie równowagi i koordynacji. Aktywność fizyczna, zwłaszcza ta skoncentrowana na równowadze i koordynacji, może pomóc w utrzymaniu fizycznej sprawności i unikaniu wypadków.

Efektem podjętych działań ma być utrzymanie jak najdłużej aktywności i kondycji seniorów oraz wzrost ich udziału w życiu publicznym, jak również rozwój samoorganizacji i samopomocy w środowisku seniorów.

Dziedzina	Działania
Aktywność kulturalna	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja imprez kulturalnych – ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb osób starszych, w tym niemobilnych • Ułatwianie seniorom dostępu do oferty kulturalnej, np. poprzez regulowanie zasad odpłatności, dostosowanie pory imprez do potrzeb seniorów. • Działania na rzecz pokonania fizycznych barier dostępu do oferty (np. transport seniorów). • Prowadzenie działań aktywizujących seniorów poprzez wykorzystanie ich wiedzy, doświadczeń i umiejętności. • Wsparcie organizacji pozarządowych działających m.in. w dziedzinie kultury i osób starszych. • Wspieranie dostępu do usług kulturalnych w mieszkaniach (wypożyczanie książek, e-booków, płyt, tabletów itp. do domu i dostarczanie ich do miejsca zamieszkania seniorów, szczególnie tych niemobilnych) • Wypożyczanie urządzeń potrzebnych do odtwarzania nagrań
Aktywność społeczna	<ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie bazy i środków materialnych dla organizacji pozarządowych aktywizujących osoby starsze. • Zapewnienie transportu dla wymagających takiej pomocy osób starszych

	<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie form przedstawicielskich starszych mieszkańców Gminy – w tym Gminnej Rady Seniorów • Udział starszych mieszkańców Gminy w procesach decyzyjnych – zgłaszanie inicjatyw, diagnoza potrzeb seniorów, budżety partycypacyjne itp.
Aktywność turystyczna i rekreacyjna	<ul style="list-style-type: none"> • Propagowanie zdrowego stylu życia, uczestnictwa, odpoczynku i konsumpcji. • Organizowanie wspólnych imprez rekreacyjnych dla różnych pokoleń mieszkańców. • Dostępność i bezpieczeństwo infrastruktury i oferty rekreacyjnej dla starszych mieszkańców Gminy • Wspieranie i dofinansowanie turystyki i rekreacji osób starszych, w tym także niesamodzielnych • Wykorzystanie walorów przyrodniczo-turystycznych do aktywizacji seniorów, w tym osób z różnymi typami niepełnosprawności • Informator o dostępnych szlakach turystycznych i walorach przyrodniczo-rekreacyjnych ze wskazaniem stopnia trudności i dostępności dla osób z różnymi typami niepełnosprawności
Aktywność fizyczna	<ul style="list-style-type: none"> • Organizowanie zajęć sportowych (olimpiad, spartakiad, współzawodnictwa zarówno indywidualnego, jak i drużynowego), w tym ze szczególnym uwzględnieniem osób starszych i ze specjalnymi potrzebami. • Dofinansowywanie zajęć sportowych dedykowanych osobom starszym. • Rozbudowa/modernizacja infrastruktury służącej aktywności fizycznej, dostępnej w miejscach publicznych na terenie Gminy.

F. Obszar VI: EDUKACJA

Szczegółowe cele wsparcia społecznego w obszarze EDUKACJI:

- zapewnienie osobom starszym – niezależnie od stanu zdrowia fizycznego i poziomu wykształcenia – możliwości uczestnictwa w edukacji
- podtrzymywanie dotychczasowych kompetencji i wsparcie w nabywaniu nowych - zarówno w zakresie kompetencji twardych, jak i miękkich
- wspieranie uczenia się przez całe życie.

Opis działań:

Realizacja działań skoncentrowana jest na zapewnieniu seniorom i osobom potrzebującym oraz ich najbliższym i opiekunom dostępu do informacji i wiedzy oraz kwalifikacji i kompetencji pozwalających lepiej rozumieć współczesny świat i bezpieczniej poruszać się w nim. Istotą podejmowanych działań ma być realizacja idei uczenia się przez całe życie, ze szczególnym uwzględnieniem różnorodnych form edukacji (nieformalnej, poza formalnej i formalnej). Cechą charakterystyczną współczesności jest wysoka dynamika zmian i natłok informacyjny oraz powszechność nowoczesnych technologii, w tym komunikacyjnych. Z różnych badań wynika, że seniorzy są grupą społeczną najbardziej narażoną na zagrożenia jakie pojawiają się wraz z rozwojem cywilizacyjnym. Dlatego też tak istotne jest wspieranie seniorów w poznawaniu nowych technologii, zarówno od strony ogromnych korzyści, jak i również niespotykanych dotąd zagrożeń. Działania edukacyjne na terenie Gminy mają uwzględniać zróżnicowane potrzeby w zakresie wiedzy o nowoczesnych technologiach i zmianach cywilizacyjnych, jak również możliwości percepcyjne oraz dostępność i uwarunkowania psycho-fizyczne seniorów. Jednocześnie konieczne jest wykorzystanie już działających i dostępnych na terenie Gminy form

edukacji (np. Lokalny Ośrodek Wiedzy i Edukacji, Uniwersytety Ludowe, Uniwersytety Trzeciego Wieku, WielkoWiejska Akademia Seniorów itp.). W realizacji tego obszaru konieczna jest międzysektorowa współpraca różnych podmiotów i środowisk (w tym również naukowych) specjalizujących się w edukacji i wsparciu informacyjnym seniorów i ich najbliższych.

Edukacja poza formalna i nieformalna może przynieść szereg korzyści seniorom, wspierając ich rozwój osobisty, społeczny i zawodowy. Oto kilka potencjalnych **efektów**:

1. **Aktywność umysłowa:** Udział w zajęciach pozaformalnych, takich jak kursy języków obcych, zajęcia artystyczne, czy nauka obsługi nowych technologii, może stymulować umysł seniorów, utrzymując go aktywnym i elastycznym.
2. **Rozwój umiejętności społecznych:** Grupowe zajęcia, takie jak klub czy warsztaty, mogą wspierać rozwój umiejętności społecznych seniorów. Integracja z rówieśnikami może przynieść korzyści emocjonalne i budować więzi społeczne.
3. **Podnoszenie kompetencji cyfrowych:** W obecnej erze technologii, nauka obsługi komputera, smartfona czy korzystanie z internetu może otworzyć seniorom nowe możliwości, ułatwiając komunikację, dostęp do informacji oraz uczestnictwo w kulturze i życiu społecznym.
4. **Samorozwój i satysfakcja z życia:** Edukacja pozaformalna i nieformalna może przyczynić się do samorozwoju seniorów, zaspokajając ich ciekawość świata i dając poczucie satysfakcji z osobistego rozwoju.
5. **Zwiększenie samodzielności:** Dla wielu seniorów, zdobycie nowych umiejętności może oznaczać zwiększenie niezależności. Na przykład, nauka gotowania, ogrodnictwa czy podstawowych umiejętności remontowych może pomóc w utrzymaniu samodzielności w codziennym życiu.
6. **Zapobieganie izolacji społecznej:** Aktywność edukacyjna może być skutecznym środkiem zapobiegającym izolacji społecznej seniorów. Spotkania z innymi uczestnikami, wymiana doświadczeń, czy uczestnictwo w grupach dyskusyjnych mogą przyczynić się do budowania społecznych relacji.
7. **Nowe możliwości zawodowe:** Dla tych seniorów, którzy są zainteresowani pracą lub wolontariatem, zdobycie nowych umiejętności może otworzyć drzwi do nowych możliwości zawodowych lub angażowania się w społeczność.

Warto jednak pamiętać, że efekty edukacji poza formalnej i nieformalnej mogą się różnić w zależności od indywidualnych preferencji, potrzeb i motywacji seniorów. Wspieranie tych form edukacji może przyczynić się do aktywnego i satysfakcjonującego stylu życia w późniejszym wieku.

Dziedzina	Działania
Osoby zdolne i niezdolne do samodzielnego funkcjonowania	<ul style="list-style-type: none"> • Kształcenie osób dorosłych z wykorzystaniem różnych form edukacji • Wzajemne kształcenie - koła edukacyjne seniorów (wsparcie inicjatyw edukacyjnych, motywowanie do podejmowania takich działań, promowanie aktywności edukacyjnej osób starszych) • Osoby niezdolne do samodzielnego funkcjonowania – dedykowane formy edukacji dla osób o różnym typie niepełnosprawności/potrzeb (z wykorzystaniem kompetencji osób przygotowanych do pracy z osobami starszymi i ze specjalnymi potrzebami) • Integracja osób starszych – zarówno środowiskowa, jak i z innymi środowiskami i międzypokoleniowa • Mobilna biblioteka (książki dostarczane „na próg”) • Rozwój systemu wielokanałowej informacji o dostępnej ofercie i usługach na rzecz seniorów • Lektura książek i prasy dla osób mających trudności ze wzrokiem. • Nauka obsługi urządzeń ułatwiających codzienne funkcjonowanie osobom nieopuszczającym mieszkania.

4. Organizacja realizacji Programu

Zaproponowany zestaw działań nie jest katalogiem zamkniętym. Ze względu na przyjęty charakter dokumentu, postanowiono, że szczegółowy katalog realizacyjny zawierać się będzie w programach okresowych, 3 letnich w uzgodnieniu z Gminną Radą Seniorów oraz władzami Gminy, źródłami finansowania budżetowego i możliwości realizacyjnych Gminy (Urzędu i jednostek organizacyjnych). Zatem za realizację Programu odpowiadać będą Władze Gminy Wielka Wieś wraz z Gminną Radą Seniorów. Coroczne sprawozdania z działalności Gminnej Rady Seniorów składane na posiedzeniach Rady Gminy, będą jednocześnie prezentowaniem planów realizacji i finansowych na okresy przyszłe oraz okazją do wnioskowania o modyfikacje Programu wynikające z analizy sytuacji. Zestaw działań w poszczególnych obszarach stanowi natomiast podejście systemowe, całościowe do problematyki potrzeb, barier i aspiracji osób starszych w Gminie.

Realizacja Gminnej Polityki Senioralnej wymusza koordynację na poziomie Wójta Gminy i Rady Gminy zgodności wszelkich działań, inwestycji i przedsięwzięć programowo-strategiczno-projektowych z zapisami Programu. Koordynacja ta dotyczyć ma w szczególności respektowania zasad, wartości i priorytetów programowych w podejmowanych działaniach. Oznacza to konieczność dokonywania oceny zgodności, wpływu i skutków oraz ewentualnych zagrożeń każdej inwestycji czy działania na interesy i jakość życia seniorów oraz ich najbliższych w Gminie Wielka Wieś.

Zapewnienie ciągłości i skuteczności realizacyjnej Programu wymaga też prowadzenia okresowych analiz skuteczności i efektywności realizacji Programu. Wykorzystać do tego można różne dostępne i stworzone na miarę potrzeb Gminy narzędzia, metody analiz i badań ewaluacyjnych. Jednakże najprostszym sposobem weryfikacji realizacji założeń Programu będzie okresowe powtarzanie badania ankietowego na podstawie kwestionariusza wykorzystywanego podczas prac nad tym dokumentem, a który stanowi załącznik do dokumentu. Na potrzeby okresowego badania efektywności Programu zakłada się również analizę działań, dokumentów organizacji i instytucji gminnych, w tym

w szczególności GOKiS i GOPS, w zakresie działalności senioralnej. Proponuje się powtarzanie takich badań w cyklu dwuletnim.

Obszary realizacji Programu pogrupowano przyjmując za kryterium subiektywizm - obiektywizm oceny sytuacji. Przyjęte założenia korespondują z tzw. domenami jakości życia osób starszych w ramach Indeksu Aktywnego Starzenia się (AAI - Active Ageing Index). AAI jest wskaźnikiem syntetycznym przyjmującym wartości od 0 do 100 - im wyższa wartość indeksu, tym wyższy poziom aktywności.

Rekomendowane wskaźniki do Programu korespondujące z AAI:

- Samoocena stanu i jakości - dobrostanu - życia (w tym zdrowia, sprawności, relacji międzyludzkich)
- Stopień aktywności życiowej seniorów (edukacyjnej, fizycznej, obywatelskiej, kulturalnej, zawodowej)
- Poczucie bezpieczeństwa (społecznego, fizycznego, ekonomicznego itp)
- Ocena dostępności usług publicznych, w tym szczególnie wsparcia seniorów i ich rodzin/środowisk w godnym życiu.

Monitorowanie realizacji wskaźników będzie dokonywane za pomocą dwóch różnych typów danych. Pierwszym z nich będą twarde dane statystyczne, takie jak np. liczba osób korzystających z pomocy społecznej, liczba uczestników szkoleń czy imprez kulturalnych w podziale na grupy wiekowe. Drugim źródłem danych będą wyniki badań jakościowych, w postaci ocen ankietowych.

5. Analiza ryzyk / zagrożeń / trendów

Trudno jest w sposób odpowiedzialny antycypować rzeczywiste i w pełni sprawdzone ryzyka, zagrożenia dla realizacji niniejszego Programu. Jednakże w planowaniu strategicznym oraz projektowaniu programowym istotna jest świadomość potencjalnych zagrożeń i barier realizacyjnych. Przy tej okazji warto zwrócić uwagę na dwie kwestie z tym związane. Po pierwsze – trudność przewidywania wyniku z faktu, iż Program realizowany będzie w rzeczywistość charakteryzującej się wysoką dynamiką, nieprzewidywalnością i częstością zmian, co jest pochodną efektu globalizacji i ogromnego rozwoju technologicznego. Po drugie zaś – te cechy współczesności pozwalają na zachowanie pozycji ambiwalentnej w stosunku do trendów, dzięki temu na wykorzystaniu pozytywnej cechy danego trendu ze świadomością negatywnego jego wpływu na podejmowane działania.

Poniżej zaprezentowane zostały wybrane trendy i zjawiska cywilizacyjne, które stanowią zagrożenie dla skutecznej realizacji Programu:

- Spadek ludności w wieku produkcyjnym – efekt: zmniejszone wpływy budżetowe, mniejsze zasoby redystrybucji, mniejsze możliwości realizacji programów wsparcia;
- Wzrost liczby migracji – wypieranie osób starszych z rynku pracy przez osoby o niższych kwalifikacjach;
- Zmiany technologiczne – powiększająca się luka edukacyjna i funkcjonalna osób starszych, ale w przypadku medycyny – zwiększenie możliwości lepszego i skuteczniejszego diagnozowania, leczenia, ratowania życia, opieki nad osobą starszą i potrzebującą;
- Wydłużanie się życia osób starszych – oznacza dłuższy okres pozostawania na emeryturze, co przy obniżających się dochodach, może grozić rosnącym ubóstwem, szczególnie wśród osób

starszych; szacuje się, że liczba osób w krajach UE w wieku powyżej 65 lat wzrośnie z 90,5 mln na początku 2019 r. do 129,8 mln w 2050 r. W tym okresie w UE grupa osób w wieku 75–84 lat powiększy się o 56,1 %, a liczba osób w wieku 65–74 lat – o 16,6 %. Jednocześnie szacuje się, że w 2050 r. UE będzie zamieszkiwać o 13,5 % mniej osób w wieku poniżej 55 lat;

- Zmiany klimatyczne – większy stopień zagrożenia zmianami cywilizacyjnymi (migracje, wzrost zachorowalności i śmiertelności);
- Zmiany społeczno – kulturowe – wzrost alienacji i izolacji seniorów w nomadyczno-cyfrowych społeczeństwach, czyli z jednej strony ciągle wędrujących grup społecznych w poszukiwaniu lepszych miejsc do życia, a z drugiej strony – uzależnionych od nowinek technologicznych.

Dodatkowo warto też zwrócić uwagę na zagrożenia i ryzyka dla realizacji Programu z perspektywy jednostkowej, czyli samych seniorów. Osoby starsze narażone są na różne cywilizacyjne zagrożenia, które wynikają z dynamicznych zmian społecznych, technologicznych, ekonomicznych i kulturowych. Oto kilka przykładów cywilizacyjnych zagrożeń dla osób starszych:

1. **Izolacja społeczna:** Wraz z postępem technologicznym i zmianami społecznymi, niektórzy seniorzy mogą doświadczać izolacji społecznej. Nowe technologie, mimo że przynoszą wiele korzyści, mogą być dla niektórych osób starszych trudne do zrozumienia lub dostępne.
2. **Dyskryminacja wiekowa:** Osoby starsze mogą być narażone na dyskryminację ze względu na swój wiek, co może wpływać na ich dostęp do zatrudnienia, opieki zdrowotnej czy innych usług.
3. **Problemy zdrowotne:** Ze względu na starzenie się organizmu, osoby starsze są bardziej podatne na różne problemy zdrowotne, w tym choroby przewlekłe, utratę sprawności fizycznej czy zaburzenia psychiczne.
4. **Bezpieczeństwo finansowe:** Seniorzy mogą stanąć w obliczu problemów finansowych związanych z niskimi emeryturami, wysokimi kosztami opieki zdrowotnej i mieszkaniowymi, a także oszustwami finansowymi skierowanymi przeciwko nim.
5. **Cyfrowa przepaść:** Coraz więcej usług i informacji przemieszcza się do świata cyfrowego, co może stworzyć wyzwanie dla osób starszych, które nie są zaznajomione z nowymi technologiami.
6. **Brak dostępu do opieki zdrowotnej:** W wielu regionach dostęp do wysokiej jakości opieki zdrowotnej dla osób starszych może być ograniczony, zwłaszcza w obszarach wiejskich czy w krajach o niewystarczającej infrastrukturze medycznej.
7. **Przemoc wobec osób starszych:** Problem przemocy wobec osób starszych, zarówno fizycznej, jak i emocjonalnej, jest istotnym zagrożeniem, które może dotyczyć zarówno sytuacji domowej, jak i instytucjonalnej.
8. **Zmiany klimatyczne:** W miarę postępujących zmian klimatycznych, seniorzy mogą być bardziej narażeni na ekstremalne warunki pogodowe, które mogą wpływać na ich zdrowie i bezpieczeństwo.

Identyfikacja przynajmniej tych zagrożeń, ryzyk i trendów nie oznacza zmniejszenia szans i skuteczności proponowanych w Programie działań. Oznacza tylko konieczność ich uświadamiania oraz konieczność podejmowania prób analizy ich potencjalnego i realnego wpływu na zdolności realizacyjne oraz na oczekiwane rezultaty. Taka analiza za pomocą dostępnych narzędzi pozwala na szybkie reagowanie, modyfikację założeń i samych działań, czyli zapewnić może odporność systemu na nieprzewidywalność zmian otoczenia i zapewnić skuteczność, efektywność i racjonalność realizacji założonych działań.

Spis rysunków

Rysunek 1. Struktura wieku mieszkańców Gminy Wielka Wieś 14

Rysunek 2. Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Wielka Wieś w kategoriach wiekowych 15

Rysunek 3. Przyczyny zgonów w powiecie krakowskim 16

Spis tabel

Tabela 1. Ludność Gminy Wielka Wieś 12

Tabela 2. Mieszkańcy Gminy Wielka Wieś w podziale na sołectwa w okresie 2020-2023 12

Tabela 3. Liczba osób starszych w podziale na płeć i miejsce zameldowania w Gminie Wielka Wieś 13

Tabela 4. Udział osób korzystających z pomocy społecznej w Gminie Wielka Wieś na tle Powiatu Krakowskiego i Województwa Małopolskiego w latach 2019 -2022 17

Załącznik Nr 1**ANKIETA
potrzeb Seniorów Gminy Wielka Wieś**

- 1. Jak całościowo ocenia Pani/ Pan realizację działań na rzecz seniorów i różnych form aktywizacji seniorów na terenie gminy Wielka Wieś?**

(Prosimy zaznaczyć ocenę w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza najniższą, a 5 najwyższą ocenę)

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

- 2. Jakie działania na rzecz seniorów, według Pani/Pana, powinny być realizowane na terenie gminy Wielka Wieś? (Prosimy zaznaczyć tylko jedną odpowiedź przy każdym punkcie)**

	TAK	NIE	OBOJĘTNE
Szkolenia i spotkania dla seniorów			
Wsparcie seniorów potrzebujących i samotnych			
Działania na rzecz lokalnych tradycji przy współpracy z seniorami			
Działania na rzecz zdrowia i bezpieczeństwa seniorów			
Działania na rzecz integracji seniorów i środowiska senioralnego			
Działania na rzecz integracji międzypokoleniowej			
Współpraca z seniorami oraz instytucjami senioralnymi z innych regionów			

- 3. Jakie inne działania – poza tymi wskazanymi w pyt. 2 - na rzecz seniorów chciałby Pan /chciałaby Pani, aby były realizowane na terenie gminy Wielka Wieś?**

- 4. Który z poniższych obszarów działania na rzecz seniorów i ich rodzin jest według Pani/Pana wiedzy najważniejszy dla poprawy jakości życia seniorów w Gminie Wielka Wieś? Proszę zaznaczyć wagę dla każdego obszaru.**

Lp.	Obszar działania	Bardzo ważny	Ważny	Mało ważny	Nieważny	Nie mam zdania
1.	Bezpieczeństwo ekonomiczne (m.in. poprawa sytuacji ekonomicznej, aktywność i samodzielność ekonomiczna seniorów)					
2.	Zdrowie (m.in. przeciwdziałanie momentu wystąpienia niesamodzielności, wsparcie w zachowaniu zdrowia, profilaktyka zdrowotna, wsparcie geriatryczne, rehabilitacyjne i opiekuńcze)					
3.	Opieka w miejscu zamieszkania (m.in. różne formy opieki dziennej, wsparcie specjalistyczne seniorów i ich opiekunów, dostępność sprzętu specjalistycznego, w tym rehabilitacyjnego)					
4.	Bezpieczeństwo w miejscu zamieszkania (m.in. poprawa poczucia bezpieczeństwa seniorów w miejscu zamieszkania, kształtowanie zachowań sprzyjających bezpieczeństwu seniorów)					
5.	Czas wolny (m.in. wzmocnienie aktywnego stylu życia, przeciwdziałanie alienacji społecznej seniorów, wykorzystanie wiedzy, doświadczenia i kompetencji seniorów)					

6.	Edukacja (m.in. możliwość zdobywania nowej wiedzy i nowych umiejętności) zarówno osób zdolnych, jak i nie zdolnych do samodzielnego funkcjonowania					
7.	Mieszkalnictwo (m.in. dostosowanie warunków mieszkaniowych do zróżnicowanych potrzeb osób starszych, pozwalających im jak najdłużej pozostawać w ich środowisku, wykorzystywanie nowoczesnych technologii ułatwiających seniorom samodzielne życie i wspierające ich opiekunów, projektowanie i oznaczanie przestrzeni i budynków ułatwiających seniorom poruszanie się)					

5. Inne uwagi i pomysły, z jakimi chcieliby się Państwo z nami podzielić

DZIĘKUJEMY ZA WYPEŁNIENIE ANKIETY!

Załącznik Nr 2

RAPORT Z ANALIZY POTRZEB SENIORÓW GMINY WIELKA WIEŚ

Wrzesień 2023

WPROWADZENIE

Niniejszy raport zawiera wyniki przeprowadzonej analizy potrzeb seniorów w Gminie Wielka Wieś. Badanie zostało przeprowadzone w ramach trwających prac nad opracowaniem Gminnej Polityki Senioralnej Gminy Wielka Wieś według „Modelu System Wsparcia Osób Starszych w środowisku zamieszkania” opracowanego przez Zespół Ekspertów ds. Osób Starszych powołanego przez Rzecznika Praw Obywatelskich. Badanie ankietowe wśród seniorów Gminy Wielka Wieś zostało przygotowane i przeprowadzone przez ekspertów Fundacji Małopolska Izba Samorządowa pod kierownictwem Jacka Kwiatkowskiego Wiceprezesa Fundacji oraz członka zespołu Komisji Ekspertów ds. Osób Starszych przy Rzeczniku Praw Obywatelskich.

OPIS METODOLOGII BADANIA

Raport potrzeb seniorów w Gminie Wielka Wieś jest wynikiem przeprowadzonej analizy pozwalającej dokonać rzetelnej oceny potrzeb i dostępnego wsparcia skierowanego do osób w wieku senioralnym na terenie Gminy. Analiza potrzeb była prowadzona za pomocą kwestionariusza badawczego w formie papierowej oraz online. Wybór obu form narzędzia badawczego pozwalał na lepsze dotarcie do indywidualnych osób oraz przedstawicieli sformalizowanych grup senioralnych (tj. Kluby Seniora), gdzie łatwiej było uzyskać reprezentatywne odpowiedzi.

Celem analizy potrzeb było poznanie opinii, priorytetowych potrzeb i postaw mieszkańców z uwzględnieniem uwarunkowań lokalnych oraz możliwości ukierunkowania dalszych działań Gminy Wielka Wieś odpowiednio do tej grupy wiekowej.

Przeprowadzone badania miały za zadanie umożliwić dokonanie obiektywnej i wielokryterialnej oceny prowadzonych działań w obszarze polityki senioralnej w Gminie. Miały one posłużyć:

- ocenie dotychczasowej polityki senioralnej
- ocenie jakości i skuteczności jej wdrażania,
- identyfikacji obszarów problemowych wymagających szczególnej uwagi,
- ocenie oferty dostępnej dla seniorów
- identyfikacji głównych (zasadniczych) czynników wpływających na kształtowanie potrzeb.

Analizę potrzeb przeprowadzono przy wykorzystaniu badania ankietowego w dniach od 2 do 31 sierpnia 2023 r. przy współpracy Rady Seniorów Gminy Wielka Wieś i Gminnego Ośrodka Kultury i Sportu w Wielkiej Wsi. Do przeprowadzenia badania użyto kwestionariusza ankietowego dostępnego w formie elektronicznej na stronie Urzędu Gminy Wielka Wieś oraz w formie papierowej dostępnego w Klubach Seniorów w Gminie Wielka Wieś i Gminnym Ośrodku Kultury i Sportu w Wielkiej Wsi.

Wybrane obszary poddane badaniom:

- Dotychczasowe działania i formy aktywizacji seniorów na terenie gminy Wielka Wieś
- Wskazanie obszarów jakie powinny być szczególnie realizowane na terenie Gminy
- Analiza oczekiwań i potrzeb mieszkańców w wieku senioralnym
- Określenie najważniejszych obszarów do poprawy jakości życia mieszkańców

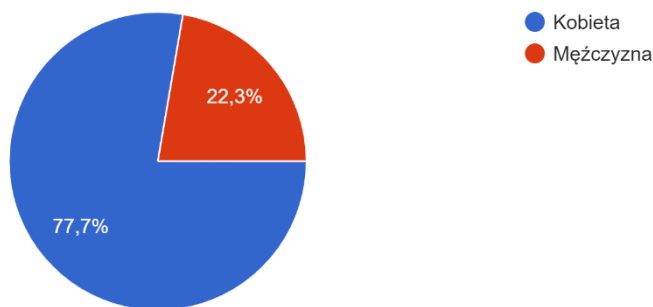
Wyniki przeprowadzonego badania zostały porównane z wynikami analizy potrzeb seniorów w Gminie Wielka Wieś przeprowadzonej w 2021 roku, które były podstawą do powołania dnia 3 lutego 2022 r. Gminnej Rady Seniorów Gminy Wielka Wieś.

WYNIKI BADANIA

W badaniu uczestniczyło łącznie 166 osób, spośród których 125 osób wypełniło ankiety w formie papierowej, a 41 - w formie elektronicznej.

W pierwszej części raportu zaprezentowane są wyniki statystyczne (demografia, miejsce zamieszkania, sytuacja osobista).

1. Płeć ankietowanych

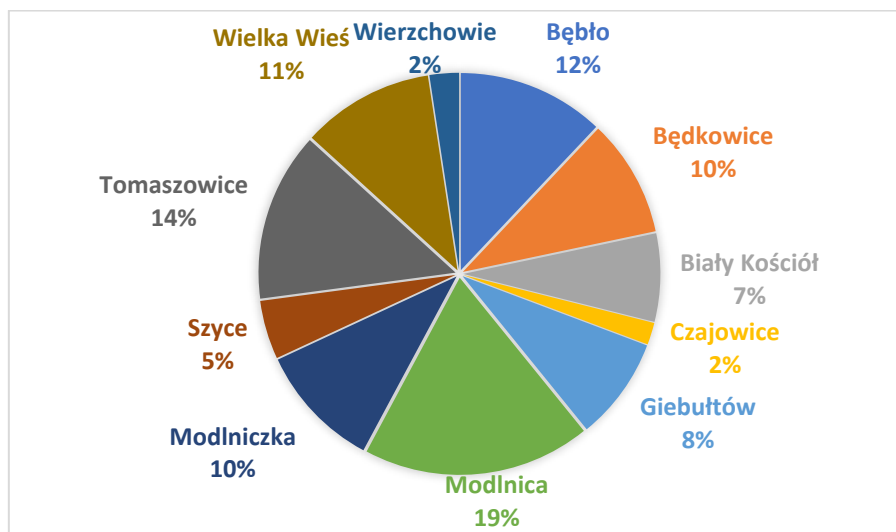
W przeważającej większości (ponad 77%) uczestników badania stanowiły kobiety, pozostali uczestnicy to mężczyźni.

2. Wiek ankietowanych

Najmłodsza osoba biorąca udział w badaniu miała 37 lat, a najstarsza 93 lata. Najlichnieszą grupę ankietowanych stanowiły osoby pomiędzy 60 a 80 rokiem życia (90 % ankietowanych). Należy podkreślić, iż odpowiedzi udzieli reprezentanci nie tylko grupy wiekowej pomiędzy 60 a 80 rokiem życia, ale też kilka osób po 80 i jedna powyżej 90 roku życia.

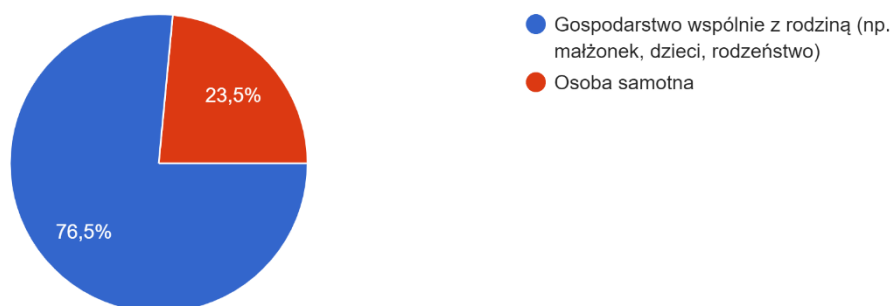
3. Miejsce zamieszkania ankietowanych na terenie Gminy Wielka Wieś

Najwięcej ankietowanych zamieszkuje miejscowość Modlnica (prawie 1/5 wypełnionych kwestionariuszy), a także Tomaszowice (14%) oraz Bębło (12%). Najmniejszą liczbę odpowiedzi uzyskano z miejscowości Czajowice i Wierzchowie (2%). Należy dodać, iż w badaniu nie uczestniczyła ani jedna osoba z miejscowości Prądnik Korzkiewski.

Warto zauważyć, iż w badaniu nie uczestniczyli seniorzy z miejscowości Prądnik Korzkiewski. Trudno jest przy tym wskazać – poza jednym - jakiegokolwiek inne powody tego stanu rzeczy. Informacja o badaniach była ogólnie dostępna, a przedstawiciele Rady Seniorów i GOKiS zadbali o to, aby informacja o badaniach dotarła do wszystkich seniorów w Gminie. Analiza weryfikacyjna pokazała, że rzeczywiście tak było: każdy mieszkaniec Gminy, w tym szczególnie seniorzy, miał szansę uczestniczyć w badaniu, gdyż informacja była kolportowana metodami zapewniającymi skuteczne dotarcie do potencjalnych respondentów. Jedynym powodem tego stanu może być brak działającego na terenie sołectwa Klubu Seniora i aktywnego lidera tamtejszego środowiska starszych mieszkańców.

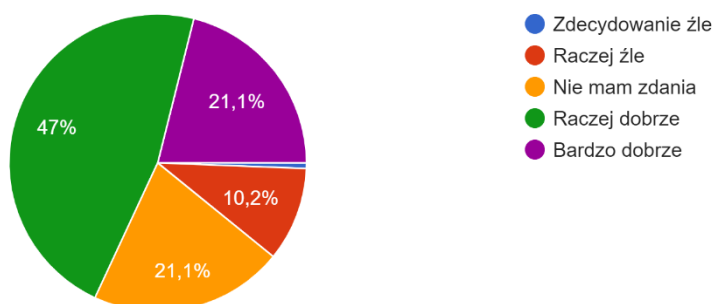
4. Sytuacja rodzinna

Zdecydowana większość osób biorących udział w badaniu to osoby prowadzące gospodarstwo domowe wspólnie z rodziną (ponad 76% badanych), pozostałe osoby (ponad 23%) to osoby samotne.

Kolejna część badania dotyczyła oceny realizowanych działań na rzecz seniorów w Gminie Wielka Wieś. Tę część badań porównano z wynikami jakie uzyskane zostały w efekcie przeprowadzonych badań rok wcześniej. Osobna grupa pytań dotyczy tego, jakie potrzeby widzą seniorzy i które z nich mają priorytetowy charakter. Wyniki tegoroczne porównano z tymi uzyskanymi w badaniu poprzednim z 2021 r. W dalszej kolejności seniorzy z Gminy Wielka Wieś zostali poproszeni o wskazanie własnych propozycji działań, jakie w Gminie powinny być podjęte, aby wesprzeć seniorów i podnieść jakość ich życia. Wyniki tej części badań prezentowane są poniżej.

5. Jak całościowo ocenia Pani/ Pan realizację działań na rzecz seniorów i różnych form aktywizacji seniorów na terenie Gminy Wielka Wieś?

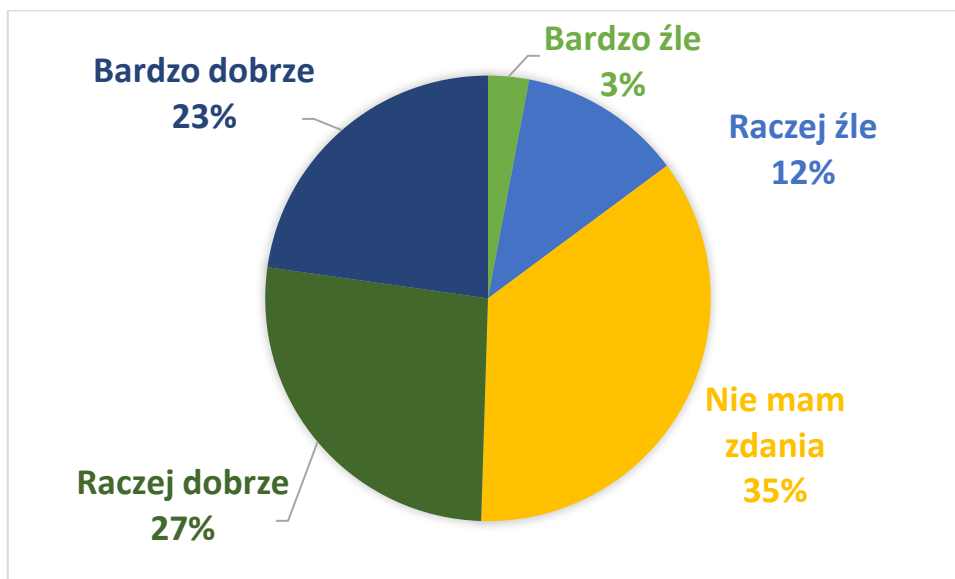

W 2023 r. większość ankietowanych (ponad 68%) bardzo dobrze lub raczej dobrze ocenia realizację działań na rzecz seniorów i różne formy aktywizacji seniorów realizowane na terenie Gminy Wielka Wieś. Z kolei 1/5 uczestników badania nie potrafi ocenić działań Gminy. Jedynie 11% badanych wskazało ocenę negatywną (10% oceniło ją raczej źle i tylko 1% respondentów oceniło ją zdecydowanie źle). Oznacza to, że realizowana oferta trafia w zapotrzebowanie seniorów, a na pewno tych, którzy zdecydowali się uczestniczyć w badaniu. Jednak spośród badanych aż 21% nie miało zdania na temat własnej oceny realizowanych na rzecz seniorów działań. Wynikać to może z tego, że albo się z nią nie spotkali, albo mają do niej ambiwalentny lub obojętny stosunek.

Wyniki badania ankietowego porównano z tymi, które uzyskano w 2021 r.

Analiza potrzeb 2021 r.

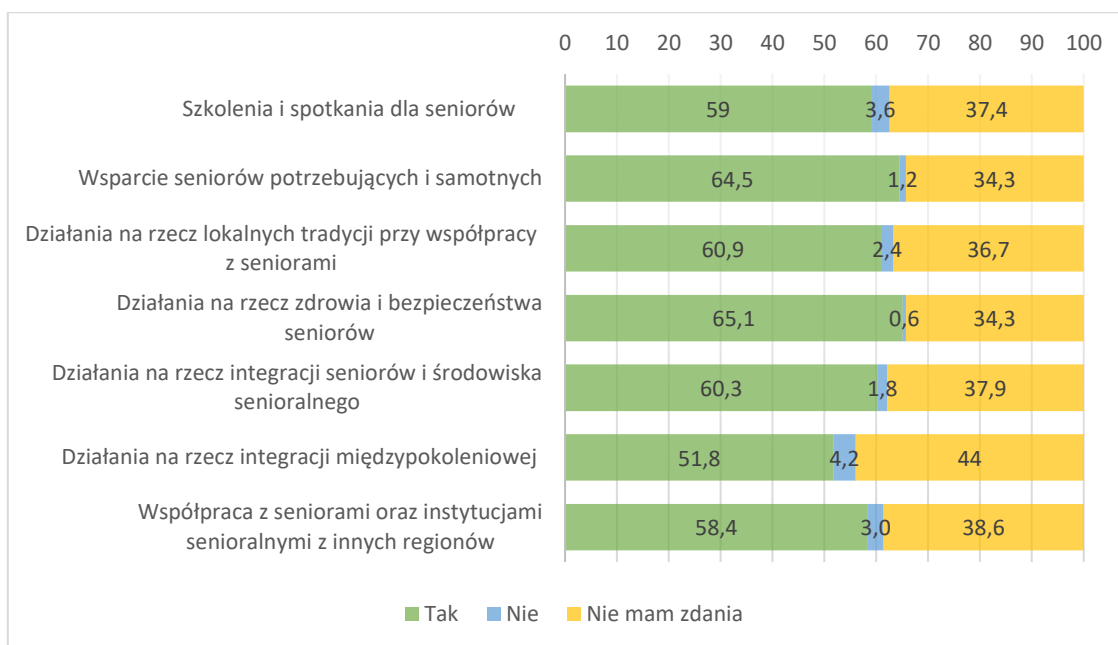

Porównując wyniki badania z 2021 r. i z 2023 r. dotyczące ogólnej oceny realizacji działań na rzecz seniorów i różnych form aktywizacji seniorów w Gminie Wielka Wieś można stwierdzić, że na przestrzeni okresu pomiędzy badaniami uzyskano o prawie 20 punktów procentowych więcej pozytywnych opinii i spadek o 14 punktów procentowych odpowiedzi osób nie mających zdania w tej kwestii. Warto zauważyć, iż odsetek badanych przyznających negatywną ocenę również się zmniejszył.

Porównanie wyników z obu badań rodzi wnioski o trafności oferty i podejmowanych działań. Jednakże pamiętać należy, że oba badania kierowane były do tej samej kategorii mieszkańców Gminy Wielka Wieś, jednakże trudno sprawdzić, czy w obu badaniach brały udział te same osoby. A tylko w takim przypadku w pełni uzasadnione byłoby twierdzenie o absolutnej zasadności wnioskowania o trafności i adekwatności oferty do potrzeb seniorów.

Podczas badania postanowiono zapytać seniorów o to, jakie inne działania - poza tymi dotychczas realizowanymi – powinny być uwzględnione. Pytanie to miało zamknięty charakter, a respondenci mogli wybierać z zamkniętej kafeterii odpowiedzi. Zestawienie odpowiedzi uzyskanych w 2023 r. porównano do tych z 2021 r. Zestawienia wyników obu badań znajdują się poniżej.

6. Jakie działania na rzecz seniorów, według Pani/Pana, powinny być realizowane na terenie Gminy Wielka Wieś? (2023)?

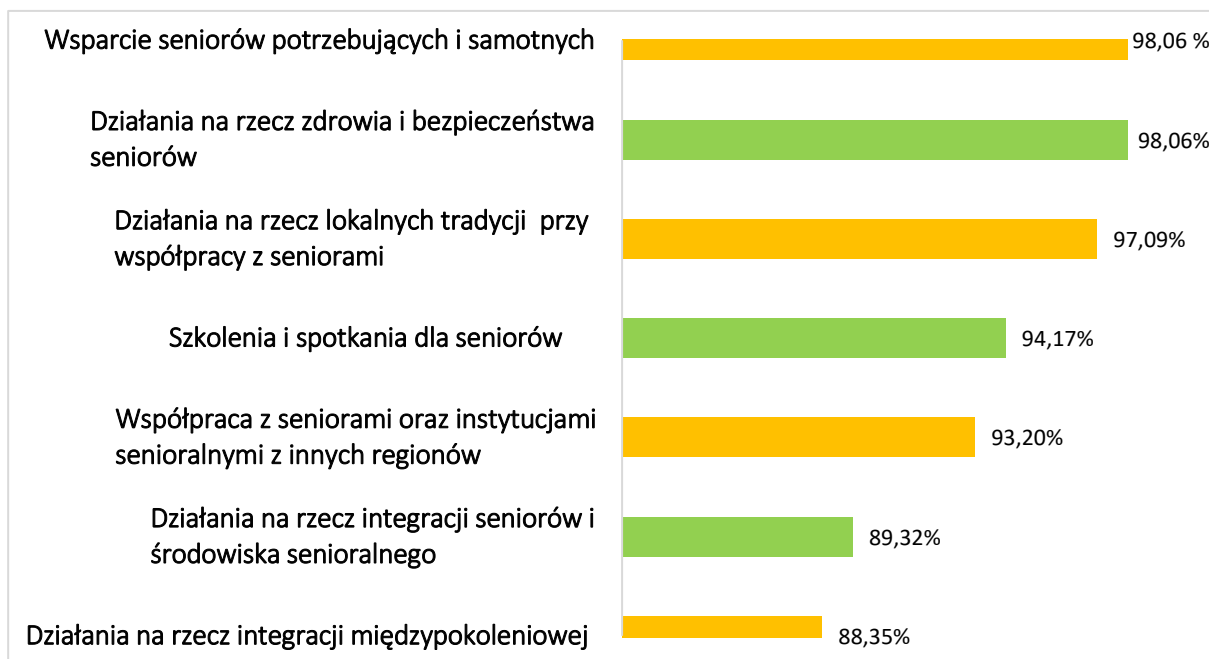
Działania na rzecz zdrowia i bezpieczeństwa seniorów (65%) oraz **wsparcie seniorów potrzebujących i samotnych (prawie 65%)** są najczęściej wskazywanymi przez ankietowanych w 2023 roku działaniami na rzecz seniorów, które powinny być realizowane na terenie Gminy Wielka Wieś. Równie często wskazywano **działania na rzecz lokalnych tradycji przy współpracy z seniorami (61%)** oraz na rzecz **integracji seniorów i środowiska senioralnego (60%)**. Warto zauważyć także wysokie wartości odpowiedzi osób niemających zdania (1/3 łącznej liczby odpowiedzi). Uzyskane wyniki mogłyby być pretekstem do lokalnej i środowiskowej debaty odnoszącej się do pogłębienia opinii na temat możliwych powodów braku zdania, jak również wskazania, które z działań są najbardziej potrzebne, które wymagają poprawy, jakich brakuje w ofercie a są ważne dla zapewnienia jakości i godności życia seniorów w Gminie.

Dla uzyskania miarodajnej oceny potrzeb seniorów, przeprowadzono analizę porównawczą z wynikami badań przeprowadzonych w 2021 roku.

Analiza potrzeb w 2021 r.

Porównując wyniki poprzedniej analizy potrzeb z obecnymi można zauważyć, iż niezmiennie priorytetowe działania na rzecz seniorów dotyczą tych samych sfer życia. Mianowicie są to:

1. wsparcie seniorów potrzebujących i samotnych,
2. działania na rzecz zdrowia i bezpieczeństwa seniorów,
3. działania na rzecz lokalnych tradycji przy współpracy z seniorami.

Kolejne pytanie ankiety dotyczyło tych zagadnień, które są ważne dla jakości życia seniorów, a które nie znalazły się w zamkniętej kafeterii propozycji odpowiedzi zawartej w poprzedzającym pytaniu. Wyniki badania dotyczące istniejących i niezałatwionych oraz potencjalnych potrzeb środowiska osób starszych w Gminie Wielka Wieś zostały przedstawione poniżej.

4. Jakie inne działania – poza tymi wskazanymi w pytaniu powyżej - na rzecz seniorów chciałby Pan /chciałaby Pani, aby były realizowane na terenie gminy Wielka Wieś?

Poniżej przedstawiamy propozycję innych działań na rzecz seniorów, które ankietowani wskazali jako te, które ich zdaniem mogłyby być jeszcze realizowane w Gminie. Przy powtarzających się propozycjach wskazano liczbę powtórzeń udzielonych odpowiedzi, co odzwierciedla największe oczekiwania mieszkańców Gminy:

-
1. Wyjazdy w celach turystyczno-krajoznawczych (34 wskazania)
  2. Poprawa aktywności fizycznej poprzez różne formy sportu i rekreacji np. Basen, taniec, brydż, siłownia, joga, zumba (16 wskazań)
  3. Wyjścia do miejsc kultury: teatry, muzea itp. (13 wskazań)
  4. Spotkania z ciekawymi osobami (np. mogącymi poprawić stan zdrowia seniorów metodami niekonwencjonalnymi), dietetykiem, geriatrą itp. (6 wskazań)
  5. Tablica ogłoszeń, informator internetowy lub SMS-owe ogłoszenia, co jest dostępne dla seniorów w Gminie (5 wskazań)
  6. Kursy językowe (5 wskazań)
  7. Wolontariat seniorów wzmacniający aktywność obywatelską (4 wskazania)
  8. Dzienny Dom Pobytu (4 wskazania)
  9. Więcej spotkań integracyjnych (3 wskazania)
  10. Możliwość zakupu taniego obiadu z dowozem dla ludzi nie wychodzących z domu (2 wskazania)
  11. Paczki świąteczne dla seniorów, odwiedziny w domach z życzeniami (2 wskazania)
  12. Dostępność do specjalistów (2 wskazania)
  13. Rozwój infrastruktury dostosowanej dla osób niepełnosprawnych i starszych
  14. Spotkania z innymi kołami, klubami seniora z terenu Gminy, sąsiednich, a może także z zagranicy
  15. Możliwość korzystania z bezpłatnego transportu do lekarza, rehabilitanta itp.
  16. Kształtowanie umiejętności zawierania kompromisu.
  17. Praca z psychologiem wzmacniająca poczucie swojej wartości.
  18. Integrowanie seniorów z rodzin mieszkających w Gminie od niedawna z seniorami "zasiedziałyymi"
  19. Aktywizacja mężczyzn-seniorów
  20. Oferta edukacyjna
  21. Klub seniora
  22. Odwiedziny osób samotnych
  23. Otoczyć większą opieką osoby z niepełnosprawnością.
  24. Pomoc osobom opiekującymi się osobami z niepełnosprawnościami w domu
  25. Wykorzystanie czasu wolnego i doświadczenia oraz wiedzy seniorów do pomocy rodzinom wielodzietnym
  26. Stworzenie Świetlicy dla Seniorów na parterze, z dogodnym dostępem do WC, miejsca do rozwijania swoich pasji i dzielenia się własnymi osiągnięciami i swoją wiedzą
  27. Zabezpieczenie możliwości korzystania z WC dla seniorów podczas imprez plenerowych, na świeżym powietrzu (nie toitoi, bo dla seniora jest problem ze skorzystaniem)
  28. Zawody szachowe, gry planszowe
  29. Działania w zakresie rozwoju indywidualnej twórczość
  30. Poprawa równości chodników i odśnieżanie - ul. Długa w Będkowicach
  31. Zniżki na komunikację
  32. Regulacja opłat za tv
-

-
33. Udostępnienie pomieszczeń na spotkania
  34. Senioriada
  35. Ćwiczenia z samoobrony

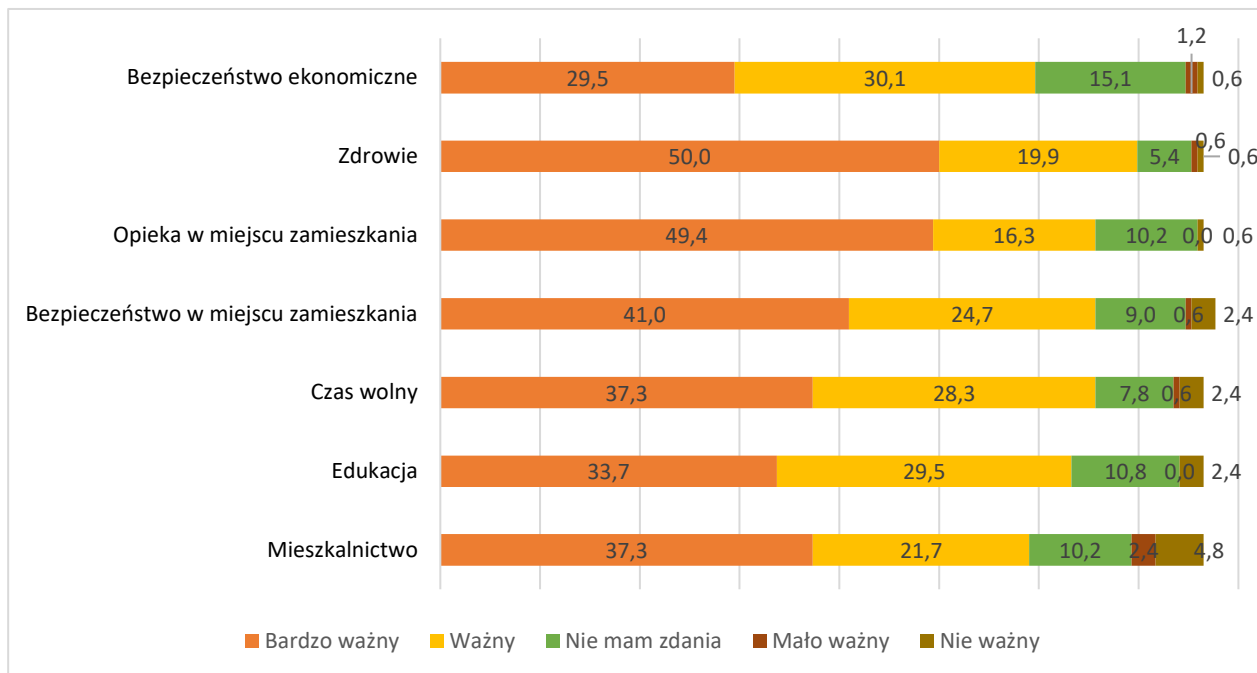
Analiza potrzeb z 2021 r. wskazuje na następujące grupy działań na rzecz seniorów, które są w ich ocenie potrzebne:

1. INTEGRACJA - spotkania integracyjne, np. przy ognisku, integracja seniorów z całej Gminy
2. WYCIECZKI - spotkania wspólne seniorów, wspólne wyjazdy (do kina, teatru)
3. SENIORZY POTRZEBUJĄCY - wspieranie potrzebujących i samotnych
4. SZKOLENIA i warsztaty
5. ZDROWIE - profilaktyka zdrowotna, zajęcia rehabilitacyjne.

Porównując wyniki analizy potrzeb z 2021 r., jak i obecnie w zakresie innych działań na rzecz seniorów, które mogłyby być jeszcze realizowane w Gminie, warto zauważyć, iż niezmiennie dotyczą one tych samych obszarów: INTEGRACJA, EDUKACJA, ZDROWIE. Jest to wyraźny sygnał, które obszary wymagają szczególnej uwagi i powinny być przedmiotem polityki senioralnej.

Polityka senioralna powinna obejmować różne potrzeby i różne formy ich zaspokajania. Dlatego też w badaniu w 2023 r. zadano pytanie, które uwzględni wszystkie siedem obszarów wsparcia zawartych w Modelu wsparcia społecznego osób starszych w środowisku zamieszkania. Dzięki temu uzyskano odpowiedzi wskazujące na priorytetowe z punktu widzenia ankietowanych (osób starszych z terenu Gminy Wielka Wieś) obszary interwencji lokalnej (gminnej) polityki senioralnej w Gminie Wielka Wieś. Wyniki badania omawiane są poniżej.

6. **Który z obszarów działania na rzecz seniorów i ich rodzin jest według Pani/Pana wiedzy najważniejszy dla poprawy jakości życia seniorów w Gminie Wielka Wieś?**

Najczęściej (prawie **70% odpowiedzi**) wskazywanym (czyli najważniejszym) obszarem działania do poprawy jakości życia seniorów w Gminie było **Zdrowie** (m.in. przeciwdziałanie momentu wystąpienia niesamodzielności, wsparcie w zachowaniu zdrowia, profilaktyka zdrowotna, wsparcie geriatryczne, rehabilitacyjne i opiekuńcze). Kolejnym najczęściej wskazywanym (ponad **65% odpowiedzi**) obszarem była **Opieka w miejscu zamieszkania** (m.in. różne formy opieki dziennej, usługa wytchnieniowa/odciążeniowa, wsparcie specjalistyczne seniorów i ich opiekunów, dostępność sprzętu specjalistycznego, w tym rehabilitacyjnego) oraz **Bezpieczeństwo w miejscu zamieszkania** (m.in. poprawa poczucia bezpieczeństwa seniorów w miejscu zamieszkania, kształtowanie zachowań sprzyjających bezpieczeństwu seniorów) ponad **65% wskazań** i **Czas wolny** (m.in. wzmacnianie aktywnego stylu życia, przeciwdziałanie alienacji społecznej seniorów, wykorzystanie wiedzy, doświadczenia i kompetencji seniorów) -**65% wskazań**. Kolejnymi obszarami priorytetowymi dla seniorów w Gminie to **Edukacja** ponad **63% wskazań** (m.in. możliwość zdobywania nowej wiedzy i nowych umiejętności), **Bezpieczeństwo ekonomiczne** - prawie **60% wskazań** (m.in. poprawa sytuacji ekonomicznej, aktywność i samodzielność ekonomiczna seniorów), **Mieszkalnictwo** - **59% wskazań** (m.in. dostosowanie warunków mieszkaniowych do zróżnicowanych potrzeb osób starszych, pozwalających im jak najdłużej pozostawać w ich środowisku, wykorzystywanie nowoczesnych technologii ułatwiających seniorom samodzielne życie i wspierające ich opiekunów, projektowanie i oznaczanie przestrzeni i budynków ułatwiających seniorom poruszanie się).

Poza listą zamkniętą propozycji obszarów wsparcia seniorów do ankiety dodano prośbę dotyczącą wskazania dodatkowych – wcześniej nieuwzględnionych – zagadnień, obszarów, działań, interwencji, jakie na rzecz seniorów należałoby zawrzeć w lokalnej polityce senioralnej. Wyniki tej części badań, zawierające propozycje innych działań na rzecz seniorów, które ankietowani wskazali jako dodatkowe, a które ich zdaniem mogłyby być jeszcze realizowane w Gminie, zestawione zostały poniżej. Przy powtarzających się propozycjach wskazano liczbę powtórzeń, co odzwierciedla największe oczekiwania mieszkańców gminy. W dużym stopniu uzyskane odpowiedzi pokrywają się z działaniami wskazanymi w punkcie 6. Pomimo tego ważne było z punktu widzenia pozyskania wiarygodnej informacji zadanie pytania otwartego.

7. Inne pomysły, propozycje

1) Działania na rzecz zdrowia i opieki:

- Opieka wytchnieniowa (min. 14.dniowa) poza miejscem zamieszkania
- Dom pobytu dziennego dla samotnych seniorów potrzebujących pomocy.
- Aktywizacja osób niepełnosprawnych
- Większa opieka i pomoc osobom niemobilnym, niezaradnym
- Na terenie gminy powinien być Dom Opieki Diennej, gdzie samotni, niezaradni seniorzy mogliby spędzić czas wśród rówieśników
- Organizacja bezpłatnych ćwiczeń rehabilitacyjnych typu "Zdrowy kręgosłup"

2) Działania na rzecz integracji seniorów

- Organizacja potańcówek dla seniorów (x3)
- Spotkania dla seniorów niemobilnych w mniejszych grupach, integracja międzypokoleniowa
- Rozpowszechnianie działalności Rady Seniorów, spotkań, wydarzeń, działań nie tylko poprzez Kluby Seniorów
- Stworzenie stałych miejsc (jak za dawnych czasów klubokawiarnie Ruchu), ani w bibliotece, ani w GOKIS nie ma miejsca, gdzie można usiąść i wypić kawę, pogadać ze znajomymi (Pszepiekarnia jest droga!)

3) Działania na rzecz ochrony środowiska

- Organizacja warsztatów dla mężczyzn, np. Kurs szczepienia starych odmian drzew owocowych, uprawa winogron i produkcja wina, ekologiczna uprawa warzyw, hodowla pszczół
- Włączyć seniorów do prac związanych z ochroną środowiska (uprawy ekologiczne, uprawa starych gatunków kwiatów, starych odmian drzew owocowych, prowadzenie pasieki pszczelarskiej)

PODSUMOWANIE:

Zdecydowana większość ankietowanych wysoko ocenia dotychczasową realizację działań na rzecz seniorów i różnych form aktywizacji seniorów na terenie gminy Wielka Wieś. Potwierdza to zasadność organizacji szeregu działań prowadzonych przez samorząd i skierowanych do tej grupy mieszkańców. Wyraźną poprawę ocen uzyskano po powołaniu Gminnej Rady Seniorów. Badanie jest też potwierdzeniem tego, jak ważną rolę pełni Rada Seniorów, która nieustannie działa na rzecz środowiska oraz stara się w miarę swoich możliwości działać na rzecz mieszkańców. Na podstawie wyników ankiet można także wyodrębnić główne obszary działań, które najczęściej były wskazywane jako bardzo ważny element do poprawy jakości życia mieszkańców w wieku senioralnym. Są to:

- 1. działania na rzecz zdrowia i bezpieczeństwa seniorów,**
- 2. wsparcie seniorów potrzebujących i samotnych,**
- 3. działania na rzecz integracji seniorów i środowiska senioralnego.**

Potwierdzeniem ważności tych obszarów jest to, że działania ich dotyczące były wskazywane także w pytaniach otwartych, czyli dających ankietowanym możliwość wyrażenia własnej opinii na podstawie obserwacji środowiska osób starszych i potrzeb wynikających z własnego życia. Badania wyraźnie wskazują na trafność podejmowanych i proponowanych kierunków działań, a seniorzy w Gminie Wielka Wieś chętnie się angażują i uczestniczą w oferowanych propozycjach. Planując kolejne działania oraz weryfikując aktualnie realizowane, warto powtarzać okresowo (np. co 2 lata) badania z wykorzystaniem tego samego narzędzia i metody. Warto zatem też na bieżąco monitorować propozycje działań i efekty ich realizacji, by skutecznie i racjonalnie planować wszelkie działania na rzecz poprawy sytuacji seniorów w Gminie Wielka Wieś.